

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddelek za slovenistiko

Natalija Krese

**MLADINSKA ŠPORTNA AVANTURISTIČNA
PROZA GORANA GLUVIČA**

Diplomsko delo

Mentor: red. prof. dr. Igor Saksida

Ljubljana, 2010

ZAHVALA

Za strokovno pomoč in mentorstvo pri izdelavi diplomskega dela se iskreno zahvaljujem red. prof. dr. Igorju Saksidi, za moralno podporo in spodbudo pa družini in prijateljem, ki so mi stali ob strani in me podpirali. Za lektoriranje diplomskega dela pa se zahvaljujem prijateljici in sošolki Teji Mirtič, za angleški prevod povzetka pa Sanji Struna.

POVZETEK

Goran Gluvić je pisatelj, pesnik in dramatik, ki piše tako za odrasle kot za mladino. V diplomskem delu so predstavljeni njegovi trije mladinski romani Brcanje z glavo, Fantje, žoga, punce in Dvojna podaja, ki spadajo v mladinsko športno avanturistično prozo, ki se je začela v slovenskem literarnem prostoru razvijati šele v zadnjih desetih letih. Obravnavana dela obravnavajo športne dogodivščine, povezane z nogometom in košarko, glavni junaki pa se s športom ukvarjajo ljubiteljsko.

Literarnoteoretična obravnava temelji na analizi notranje in zunanje forme besedil, predstavljeni pa so tudi komični elementi, ki prevladujejo v obravnavanih delih.

Ključne besede: Goran Gluvić, slovenska realistična avanturistična mladinska proza, šport, košarka, nogomet, komika

SUMMARY

Goran Gluvić is a writer, a poet and a playwright, who writes for both adults and youth. In this diploma thesis his three youth novels are presented, »Brcanje z glavo«, (Kicking With Head), » Fantje, žoga, punce« (Boys, Ball, Girls) and »Dvojna podaja« (The Double Pass), which belong to youth sports and adventure fiction, which began to develop in the Slovenian literary space in the past ten years. The presented works deal with sporting adventures, related to football and basketball, and the main characters are involved with the sports as hobbies. The literary theory treatment is based on the analysis of internal and external forms of the texts, along with the presentation of the comic elements which are prevalent in the presented works.

Key words: Goran Gluvić, Slovenian realistic adventure youth fiction, sports, basketball, football, comedy

KAZALO

1 UVOD.....	6
2 GORAN GLUVIĆ.....	7
2. 1 ŽIVLJENJEPIS GORANA GLUVIĆA.....	7
2. 2 BIBLIOGRAFIJA GORANA GLUVIĆA.....	7
3 MLADINSKA TRIVIALNA KNJIŽEVNOST.....	10
4 SLOVENSKA REALISTIČNA AVANTURISTIČNA MLADINSKA PROZA.....	12
4. 1 ŠPORTNA AVANTURISTIČNA PROZA.....	16
5 KRATKE OBNOVE OBRAVNAVANIH DEL.....	17
5. 1 BRCANJE Z GLAVO.....	17
5. 2 FANTJE, ŽOGA, PUNCE.....	18
5. 3 DVOJNA PODAJA.....	19
6 LITERARNOTEORETIČNA ANALIZA.....	20
6. 1 NOTRANJA FORMA.....	20
6. 1. 1 NOTRANJA ZGRADBA.....	20
6. 1. 2 NOTRANJI STIL.....	22
6. 1. 3 NOTRANJI RITEM.....	23
6. 2 ZUNANJA FORMA.....	29
6. 2. 1 ZUNANJA ZGRADBA.....	29
6. 2. 2 ZUNANJI STIL OZIROMA JEZIKOVNI SLOG.....	30
6. 2. 3 ZUNANJI RITEM.....	38
6. 2. 4 SNOV.....	38
6. 2. 5 TEMA.....	38
6. 2. 6 MOTIVI.....	39
7 KOMIKA V ROMANIH GORANA GLUVIĆA.....	42
7. 1 O KOMIKI NA SPLOŠNO.....	42

7. 2 KOMIČNO V MLADINSKI KNJIŽEVNOSTI	43
7. 3 ANALIZA KOMIČNIH ELEMENTOV V ROMANIH BRCANJE Z ŽOGO, FANTJE, ŽOGA, PUNCE IN DVOJNA PODAJA	45
8 ZAKLJUČEK	59
9 VIRI IN LITERATURA	61
9. 1 VIRI	61
9. 2 LITERATURA.....	61

1 UVOD

Temo za diplomsko delo sem si izbrala sama. Gorana Gluvića sem poznala le kot avtorja prvega postmodernističnega romana *Vrata skozi*, zato se mi je zdelo zanimivo, da se ukvarja tudi s pisanjem mladinske proze. Ob prebiranju njegovih petih mladinskih romanov sem ugotovila, da pogosto opisuje športno tematiko, predvsem nogometno in košarkarsko igro, saj je tudi sam velik ljubitelj nogometa, blizu pa mu je tudi otroška detektivka, ki je ponavadi tudi povezana s športom. Ker sem želela, da bi bila moja diplomska naloga vsebinsko čim bolj enotna, sem se odločila, da predstavim le tri njegove romane, in sicer *Brcanje z glavo*, *Fantje*, *žoga*, *punce* in *Dvojno podajo*, ker vsi trije spadajo v športno avanturistično prozo.

V diplomski nalogi najprej predstavim avtorja obravnavanih del Gorana Gluvića in njegovo bibliografijo, ki je zelo obsežna, zato sem navedla le nekaj glavnih del iz posameznih literarnih zvrsti. Obravnavani romani so primeri slovenske realistične avanturistične proze, zato je v nadaljevanju obravnavan ta žanr literature – naveden je njegov zgodovinski razvoj, delitev in značilnosti. Sledi literarnoteoretična analiza, ki je razdeljena na notranjo in zunanjo formo, temelji pa na metodah analize, sinteze in povzemanja gradiva. V zaključku navedem bistvene ugotovitve diplomskega dela.

2 GORAN GLUVIĆ

2.1 ŽIVLJENJEPIS GORANA GLUVIĆA

Rodil se je 12. marca 1957 v Bileči v Črni gori. Osnovno šolo je najprej obiskoval na Bledu, potem pa v Ljubljani. Šolanje je nadaljeval na srednji ekonomski šoli v Ljubljani. Nato je izbral študij dramaturgije na AGRFT Ljubljana, ki ga je po krajši prekinitvi opustil. Sprva se je zaposlil v Državni založbi Slovenije kot referent v grosistični prodaji knjig, leta 1987 pa je dobil status svobodnega književnika. Leta 1990 je bil soustanovitelj Založbe Mondena, kjer je bil nekaj let tudi glavni urednik.

2.2 BIBLIOGRAFIJA GORANA GLUVIĆA

Gluićev opus je zelo raznovrsten: je pisatelj, pesnik in dramatik. Poleg mladinske proze, predvsem s športno tematiko, piše tudi literaturo za odrasle. Zelo obsežen je njegov dramski opus, ki je nastal pod vplivom ameriškega dramatika Jeana Clauda van Italeja in ruskih avantgardistov. Njegove številne radijske igre (najbolj odmevne so *Borutovo poletje*, *Video klub*, *Konzerve*, *Carlos*) so bile predvajane na Radiu Slovenija in številnih evropskih radijskih postajah. Njegova poezija pa je angažirana in v povezavi z rokovsko dediščino.

POEZIJA:

- *Ulične revolucije*, 1984
- *Predgovor k ljubzenskim pesmim*, 1987
- *Zmerjanje Lepe Vide*, 1989
- *Zadnji poletni ples*, 1993

PROZA:

ROMANI:

- *Vsakemu poučno branje izpovedi jahalca dvajsetega stoletja*, 1990
- *Navadna pripoved o jeznem Janeszu*, 1991

- *Harms danes*, 1993
- *Tri smrti v Ljubljani*, 1994
- *Med dvema ognjema*, 1994
- *Mali diktator*, 1994
- *Sprejmi valček z zaprtimi usti*, 1996
- *Vrata skozi*, 1997
- *Popoldanski ritem*, 2002
- *Na cesti (kjer gume ne poljubljajo asfalta)*, 2003
- *Mala šo(a)la kreativnega pisanja*, 2005
- *Blejsko potrkavanje*, 2006
- *Ljubljana blues*, 2009
- *Kočevje ekspres*, 2010

MLADINSKI ROMANI:

- *Brcanje z glavo*, 1998
- *Fantje, žoga, punce*, 2001
- *Detektiv Zdravc*, 2004
- *Dvojna podaja*, 2005
- *Čudovita igra nogomet*, 2007

SLIKANICA:

- *Težave z orehovo torto*, 2000

DRAMATIKA:

IGRE:

- *Veno, Veno*, 1984
- *Blejski grad*, 1990
- *Manipulacije*, 1990
- *Asfaltiranje Blejskega jezera*, 1995
- *Norma: tokrat v Sredozemlju*, 1995
- *Ah, ti nesporazumi*, 1997
- *Šest iger*, 1997
- *Z Andrejo v sobotno noč*, 1997

- *Zaprta grobi svet družine mrak*, 1999

RADIJSKE IGRE:

- *Hardcore*, 1984
- *Človek, ki je najhitreje odpiral konzerve*, 1986
- *Škripanje*, 1986
- *Radijski sprejemnik*, 1986
- *Borutovo poletje*, 1987
- *Stanovanje*, 1988
- *Argentinski tango ali jutri bomo zmagali*, 1989
- *Spretno sleparjenje*, 1989
- *Kosilo*, 1990
- *Predmet pogovora*, 1990
- *Slavljenec*, 1990
- *Smrt Majakovskega*, 1990
- *Ta čudoviti pogumni svet Rim*, 1990
- *Video klub*, 1990
- *Beg v paradiz*, 1991
- *Carlos*, 1991
- *Mejerholdovo sporočilo*, 1991
- *Hujšanje ali Zgodovina rock glasbe*, 1992
- *Plakat*, 1992
- *Trdna vera*, 1992
- *Ugrabitev*, 1993
- *Jaz nisem Maks*, 1994
- *Novakovi*, 1994–1995
- *Dezider in Šostakovič*, 1995
- *Očetu luč, sinu ključ*, 1997

RADIJSKE IGRE ZA OTROKE:

- *Težave z orehovo torto*, 1992

ESEJISTIKA

- *Eric Clapton*, 2000

3 MLADINSKA TRIVIALNA KNJIŽEVNOST

Beseda trivialen prihaja iz latinščine: trivium 'tripotje', 'razpotje'; trivialis 'ki se tiče tripotja', v prenesenem pomenu 'pouličn', 'prostaški', 'cenen', 'plehek'; 'obrabljen', 'navaden', 'vsakdanji'. V srednjeveški latinščini se je pomen besede pomaknil na čisto novo področje, in sicer je pomenil prve tri predmete (gramatiko, retoriko in dialektiko). V 15. stoletju se je ta pomen prenesel predvsem v angleščino, zato nima slabšalnega prizvoka, medtem ko so Francozi zadržali klasični latinski pomen. Nemci so prevzeli besedo trivial od Francozov in v 19. stoletju se je prenesla tudi k nam. (prim. Hladnik, 1983)

V zvezi z literaturo (Trivialliteratur) je bila beseda v nemščini prvič uporabljena leta 1855. Za to književnost poznamo tudi druge izraze, kot so kič, šund, plaža, množična in zabavna književnost ter poljudna in popularna književnost. Kljub vsem različnim poimenovanjem se je v literarni vedi uveljavilo ime trivialna literatura. Gre za »estetsko in funkcionalno manjvredno množično literaturo« (Hladnik, 1983: 5).

V trivialni književnosti zastopa liriko popevka, dramatiko opereta in burka, v prozi pa poleg romana še črtica, anekdota in šala.

Trivialno prozo deli na dvojne tematike ljubezni in pustolovščin. V 18. stoletju povezujemo z ljubezensko tematiko psihološki družinski roman, v 18. in 19. stoletju pa prevladuje ljubezenski, predvsem ženski roman, kjer se zgodbe odvijajo v mestu, na gradu, dvoru, nastopajo pa meščani. Drugi tip ljubezenske trivialne proze v 19. stoletju pa je domačijska ali vaška povest, ki se dogaja na vasi, nastopajoči pa so kmetje, obrtniki in delavci.

Drugi del trivialne književnosti predstavljajo pustolovska dela. Ta so bila že v 18. stoletju žanrsko raznovrstna. Priljubljene so bile robinzonade ter viteški, roparski in skrivnostni romani. Prvega Robinzona smo dobili 1849 – gre za Cafov prevod Campejevega *Robinzona mlajšega*. Za začetek viteškega romana šteje leto 1787, avtorji teh pa so si jemali za zgled nemške epe, renesančne viteške romane in viteške drame. Podoben izvor imajo tudi roparski romani. V Angliji na primer je bil vzor plemenitemu roparju Robin Hood. Skrivnostni romani pa izvirajo iz Anglije, njihovi glavni dogodki pa so zapeljevanje, zasledovanje in razkrinkanje dvojnosti zločinca, odvijajo pa se na gradu ali v samostanu, kjer se prikazujejo duhovi in dogajajo umori.

19. stoletje pa je zaznamoval začetek kriminalnega romana, s katerim naj bi začel Conan Doyle s svojim znamenitim likom Sherlockom Holmesom, po njegovem vzoru pa je pisala tudi Agatha Christie.

Raziskave kažejo, da se je branje trivialne literature občutno povečalo v drugi polovici 18. stoletja, danes pa se ta književnost utemeljuje glede na bralčeve potrebe. Miran Hladnik v delu *Trivialna književnost* (1983) zapiše, da je funkcija trivialne literature dvojna, in sicer katarzična (gre za zadovoljevanje človekovih potreb) in stimulatívna kot sredstvo manipulacije. Trivialna književnost torej zadovolji potrebe bralca, saj od njega zahteva le »pasívno in površinsko sprejemanje« (Grosman, 1994: 16), kar bralcu zadostuje, da prežene vsakdanjo dolgočasnost, monotonost, stres in skrbi.

Zaradi podobnih potreb tudi otroci posegajo po trivialni literaturi. Ta jim pomeni zabavo, iskanje vzornikov ali rešitev za lastne probleme ... Motivi za njihovo branje so predvsem kognitivni in etični, ne pa tudi estetski. Mladinsko trivialno literaturo lahko razumemo kot podvrsto trivialne literature – vzporednice lahko povlečemo pri klišeiziranosti dogajanja in oblikovanja likov ter posebni ideologiji, razlikuje pa se v tem, da je glavni lik otrok, po odsotnosti nekaterih žanrov (erotični roman) in posebnosti recepcije (otrokova identifikacija z odraslim in odraščanje) (prim. Saksida, 1992).

Katere pa so značilnosti mladinskih trivialnih besedil?

Zgodbe teh besedil so si zelo podobne, njihov potek je predvidljiv že na samem začetku. »V tem se kaže osrednja značilnost trivialne literature, ki izhaja iz razmerja med motiviko in tematiko: to je tematska nefunkcionalnost shematične motivno-snovne ravnine besedila. Bogata, pogosto celo preobsežna motivika v trivialnem besedilu ni tematsko nadgrajena, in tako ostaja besedilo predvsem na ravni snovno-materialnih sestavin, ob prekomerno zoženi in predvidljivi tematiki.« (Saksida 1994: 9) Na besedni ravni srečujemo kopičenje besed, zlasti standardnih pridevnikov, ponavljanje in pretiravanje. Tipi junakov so predstavljeni z razmeroma skopimi opisi obraza, postave in obleke ob samem vstopu osebe v dogajanje. Pripovedna struktura je preprosta in predvidljiva ter daje vtis, da imamo opraviti z zaporedjem dogodkov in ne s pravo zgodbo. V besedilih se srečujemo z izmenjavo kratkih opisov, ki delujejo kot slike, in dolgih dialogov, katerih funkcija je predvsem nadaljevanje pripovedi in v katerih so predstavljena domnevna čustva in odnosi med književnimi liki. (prim. Grosman, 1994)

4 SLOVENSKA REALISTIČNA AVANTURISTIČNA MLADINSKA PROZA

Zakoni mladinske avanturistične proze na Slovenskem so še precej neraziskane, vendar je tovrstna proza umeščena v literarnozgodovinske preglede slovenske mladinske književnosti, čeprav ni deležna podrobne raziskave. V njih so jo uvrstili na primer Zlata Pirnat - Cognard, Jože Pogačnik in Igor Saksida.

Za začetek svetovne mladinske realistične proze večina literarnih zgodovinarjev šteje delo Daniela Defoeja *Robinson Crusoe* (1719), posamezne elemente te proze pa v slovenski literaturi zasledimo že v začetku 20. stoletja pri Franu Saleškemu Finžgarju in Franu Milčinskemu. Literarni zgodovinarji pri Finžgarju izpostavijo mladinsko zgodovinsko povest *Pod svobodnim soncem* (1906–1907), pri Milčinskemu pa *Ptičke brez gnezda* (1917), ki opisuje pobeg treh fantov v Trst. Za prvo robinziado pa lahko štejemo delo Jana Baukarta *Marko Senjanin, slovenski Robinzon* (1920). Pravi začetki mladinske avanturistične proze pa se kažejo po letu 1930 v delih Toneta Seliškarja. Pogačnik njegova dela uvršča v avanturistično-akcijski tip, vanj pa spadajo dela *Bratovščina Sinjega galeba* (1936), *Hudournik* (1939), *Posadka brez ladje* (1955), *Jadra na robu sveta* (1962) ... V tem obdobju literarni zgodovinarji izpostavijo še Leopolda Suhadolčana, ki v svojih delih obravnava predvsem socialno-kritično tematiko in detektivske zaplete, ter Slavka Pregla z deli, kot so: *Velika pustolovščina, Odprava zelenega zmaja* (1976) in *Geniji v kratkih hlačah* (1978). Svoj pravi zagon pa je dobila v 90. letih 20. stoletja, saj je približno dve tretjini slovenskih mladinskih avanturističnih knjig izšlo po letu 1990. Takšno zanimanje za pisanje avanturistične proze pa je najbrž nastalo zaradi prevoda zbirke *Pet prijateljev* avtorice Enid Blyton. Med najsodobnejšimi ustvarjalci resničnosti mladinske proze izstopajo Vitan Mal, Feri Laišček, Desa Muck, Dim Zupan in Janja Vidmar. Vitan Mal v svojih delih *Ime mi je Tomaž* (1972) in *Teci, teci kuža moj* (1975) povezuje najstniško resničnosti pripovedi in filmsko upodobitev, piše o športnem in počitniškem življenju mestnih otrok (*Roki Rok, Hitro, hitreje*), detektivskih dogodivščinah (*Dvojni agent »Žardna«*) in tudi tabujskih temah (*Baronov mlajši brat, Ta grajski*). Tudi opus Dese Muck je žanrsko raznovrsten – od pustolovke do »romantične grozljivke« (*Pod milim nebom, Hči lune, Lažniva Suzi, Kremplin*). Dim Zupan pa je najbolj izpostavljen s svojim ciklom o Drekcju Pekcu in Pukcu Smukcu – gre

za podobe pobalinov, prdenja in izločkov, ki so blizu tudi pesnim Andreja Rozmana - Roze. V poznih devetdesetih letih se uveljavi tudi Janja Vidmar, ki opisuje sodoben svet, poln klišejev, napetih zgodb, tabujev ... (*Junaki petega razreda, Moj prijatelj Arnold, Aknožer, Princeska z napako, Gimnazijka*). Primož Suhadolčan pa v svojih delih (*Košarkar naj bo, Kolesar naj bo, Ranta vrača udarec*) predstavi »humoren tip realistične mladinske pripovedi, ki prikazuje predvsem šolsko dejavnost sodobnega mladostnika« (Saksida 2000: 452). Takšen tip pripovedi v svojih delih prikaže tudi Goran Gluvić, ki v enem od intervjujev pravi, da se je takoj, ko je prebral Suhadolčevo delo *Košarkar naj bo*, odločil, da bo napisal *Brcanje z glavo*.

Avanturistično prozo delimo na fantastično in realistično, vendar bom v svoji diplomski nalogi obravnavala le realistično. Ta pojem se ne veže na literarnozgodovinsko oznako realizma, pač pa izraža samo vsebinskost – opredeljuje dogodke, ki niso nujno resnični, so pa mogoči v izkustveno preverljivem svetu.

Po realistični prozi začnejo posegati bralci, stari od devet do trinajst let, to je v tako imenovani predpubertetni oziroma predgenitalni fazi¹ ali Robinzonovi dobi bralnega razvoja². Otrok je v tej fazi že obračunal s pravljicami, čudeži in čarovnijami, v ospredje pa postavi samega sebe s svojimi sposobnostmi in svoje prijatelje, s katerimi preženejo vsakršnega sovražnika. Imajo izredno željo po pustolovščini, moči in uspehu, so zelo iznajdljivi, modri, prebrisani, samozavestni in pravični. Svet že obstaja v vsej objektivni resničnosti, človek pa je v njem še vedno svoboden in ga suvereno obvladuje. V naslednji, genitalni fazi pride spet do sprememb. Nastopi puberteta, vse se začne dokončno podirati, svet pa se začne spreminjati v zmešnjavo, kaos, sovraštvo in nasilje. V nasprotju s prejšnjo predrznostjo in samozavestjo postane zdaj najstnik negotov in nesamozavesten. Puberteta pomeni prehod iz otroštva v zrelost, zato se spremeni tudi mladostnikov pogled na literaturo. Segati začne po tako imenovani literaturi za odrasle, na primer po ljubezenski liriki (predvsem dekleta) in zgodovinski vojni prozi.

---

¹ Otroški bralec se s starostjo nenavadno hitro spreminja, zato je treba v otroški oziroma mladinski književnosti ločevati vsaj nekaj starostnih tipov, ki so prilagojeni mentalni starosti otroškega bralca. Matjaž Kmecl si je v *Mali literarni teoriji* (1995) pri tem pomagal s psihoanalizo.

² Charlotte Bühler, Susanne Engelmann, teorija bralnega razvoja.

V obravnavanih Gluvičevih literarnih delih zasledimo značilnosti obeh obdobij: Rudi in Luka v delu *Brcanje z glavo* sta kadeta – se pravi, da sta stara od 14 do 16 let, v nadaljevanju pa ugotovimo, da sta tik pred vstopom v osmi razred osnovne šole. Košarkarji in košarkarice v delu *Fantje, žoga, punce* so osmošolci, pri katerih se že pojavljajo ljubezenski zapleti. Literarni junaki v *Dvojni podaji* so petnajstletniki, ki obiskujejo prvi letnik gimnazije ter se že srečujejo s številnimi najstniškimi tegobami. Iz tega lahko sklepamo, da bodo imela dela širok krog bralcev, tako iz predpubertetne kot pubertetne faze.

Marjana Kobe pa v delu *Pogledi na mladinsko književnost* (1987) predstavi tri modele realistične proze v sodobni mladinski književnosti. Razdeli jih glede na starost bralca na:

- besedilo, v katerem je glavni literarni lik predstavljen od najzgodnejšega otroštva do 8., 9. leta starosti,
- besedilo, ki predvideva bralca med desetim in dvanajstim letom – pri tem modelu literarni teoretiki z zadržanostjo uporabljajo termina knjiga za fante in knjiga za dekleta,
- besedilo, v katerem nastopa dozorevajoči najstnik med petnajstim in osemnajstim letom starosti.

Obravnavana dela spadajo v drugi model, v katerem je v ospredju mladina med desetim in štirinajstim letom starosti. Glavna literarna oseba je lahko posameznik, lahko gre za dva literarna lika, ki sta v enakovrednem položaju, ali za prijateljsko družčino, ki se zbira okoli izrazitejšega glavnega lika. Upoveduje neproblematično, vedro stran šolske in obšolske vsakdanjosti mladine iz višjih razredov, stiki z družino so navzoči, vendar so v ozadju in ne ustvarjajo resnejših kriznih situacij, pripoved pa je tretjeosebna, in sicer gre ponavadi za menjavanje avktorialnega in personalnega pripovedovalca.

Avanturistična proza je pogosto opredeljena kot manj kakovostna oziroma trivialna, saj je fabula oziroma zgodba bolj pomembna od drugih elementov strukture. Solar za takšno književnost uvede izraz zabavna književnost – gre za nadpomenko za trivialno književnost in del visoke književnosti verističnega tipa – in pravi: »*Način zabavanja bralcev pri branju zabavne književnosti je podrejen lahkotnosti branja, torej potrebi, da se bralec niti miselno niti čustveno ne napreza in da se izogne dolgočasne podobnosti z ustaljenim ritmom vsakdanjega življenja. Zato se v tovrstnih besedilih pojavljajo sprejete sheme značajskih potez književnih oseb ter njihovih dejanj, zaplet in razplet morata biti logično jasna, ne da bi se*

bralec posebej poglobljal v književno delo, motivi pa morajo biti v nasprotju z vsakdanjim življenjem.« (Solar 1996: 137; V: Haramija 2000: 23.)

Avanturistična proza ima v slovenskem prostoru dokaj klišeizirano zgradbo, snov, temo, motive, zgodbo, izluščimo pa lahko nekaj skupnih značilnosti:

- Temelj te književnosti je napeta zgodba, ki prikazuje pustolovščino, otroka pa motivira k nadaljnjemu branju z enakomernim izmenjavanjem spešenja in zaviranja poteka dogajanja.
- Dogajanje je možno in mogoče, se pravi veristično.
- Glavna književna oseba je otrok, ki s svojimi lastnostmi ne presega zmožnosti svoje starosti. Poudarjena pa je tudi pozitivna vloga glavne književne osebe.
- Pozitivno vlogo ima tudi kolektiv otrok, pri katerih so v ospredju poštenost, pridnost, iznajdljivost, pogum in premoč.
- Ta posameznik ali skupina ima nasprotnike, ki so predstavljeni izredno negativno. To so ponavadi odrasli, lahko pa tudi nasprotna tolpa, ki igrajo vlogo tatu, ugrabitelja ali izsiljevalca.
- Otroci avanturo le redko načrtujejo, ta se zgodi po spletu naključij, kolektiv pa nato razrešuje problem, ki nujno vodi do srečnega konca.
- Dogajanje je ponavadi postavljeno v čas počitnic, realistični književni prostor, ki je pogosto izenačen s konkretnim zemljepisnim krajem ali pa je izmišljen do podrobnosti, predstavlja verodostojno kuliso književnim osebam in motivom, ki delujejo v skladu z mogočim potekom dogajanja.
- Zgradba književnega dela je sintetična – gre za časovno zaporedje in prostorsko doslednost.
- Pripovedovalec je najpogosteje tretjeoseben in obvladuje scenično perspektivo.

Za konec naj predstavim še tipologijo slovenske mladinske realistične avanturistične proze.

Delimo jo na:

- pomorsko avanturistično prozo,
- potopisno avanturistično prozo,
- športno avanturistično prozo,
- taborniško avanturistično prozo,
- otroško detektivko in

- vsakdanje dogodivščine (beg od doma, kraja, ugrabitev, socialne in zgodovinske pustolovščine, boji med mladimi).

V svojem diplomskem delu se bom ukvarjala s športno avanturistično prozo, ki jo v naslednjem podpoglavju bolj podrobno opisujem.

4.1 ŠPORTNA AVANTURISTIČNA PROZA

V slovenskem literarnem prostoru se je začela razvijati šele v zadnjih desetih letih. Deli se v dve skupini. V prvo spadajo dela, ki opisujejo športno utopijo. Njihov glavni predstavnik je Ivan Sivec z zbirko petih knjig o novinarju Urošu Poljanščku. V drugo pa prištevamo realistične športne dogodivščine, kjer je glavni motiv vedno vezan na športno (tekmovalno) aktivnost: košarko, nogomet ... V teh delih niso opisani vrhunski športniki, ampak so glavne književne osebe otroci, ki se s športom ukvarjajo ljubiteljsko. Takšno literaturo pišejo Primož Suhadolčan, Vitan Mal, Jani Virk in obravnavani Goran Gluvić.

5 KRATKE OBNOVE OBRAVNAVANIH DEL

5.1 BRCANJE Z GLAVO

Gre za pripoved o dveh fantih, Rudiju in Luki, ki sta zelo dobra igralca nogometa. Nekega dne odideta brcat na nogometno igrišče kluba Hermes, kjer pa ne bi smela biti. Zasači ju upravnik igrišča Majster in jima vzame žogo. Nato pa ju gospod Bukovy, tehnični direktor kluba, ki je opazoval njuno igro iz svoje pisarne, povabi, da bi igrala za kadetsko ekipo Hermes. Fanta privolita in začneta trenirati. Že na prvem treningu se izkaže, da sta v ekipi najboljša. Luka doma pove, kje igra, Rudi pa to skriva, saj je njegov oče strasten navijač Sloge, največjega nasprotnika in sovražnika Hermes. Medtem v klubu Sloge tehnični direktor Maksim in njegova pomočnika Bek in Half načrtujejo, kako bi uničili klub Hermes in si prilastili njihov stadion. Podkupiti želijo upravnika, a jim to ne uspe, saj Majster ne želi uničiti svojega dolgoletnega truda, ki ga je vložil predvsem v ureditev zelenice na igrišču, tudi za trikrat višjo plačo in dodatek za uspešno delo, ki mu ju ponujajo, ne. Fantje medtem pridno trenirajo, saj so si zadali cilj, da na tem prvenstvu ne bodo več zadnji kot vsa prejšnja leta. Kmalu je na vrsti prva tekma s Primorjem, ki je v prejšnji sezoni zasedel drugo mesto. Prvi polčas tekme je katastrofalen. V slačilnici so med odmorom deležni spodbudnih besed gospoda Bukovyja in Rudija ter Majstrove okrepčilne limonade. V drugem polčasu nato Primorju zabijejo pet golov, prejmejo pa nobenega, in zaslužno zmagajo. V jesenskem delu prvenstva vseskozi zmagujejo, v zadnjem krogu pa se srečajo z ekipo Sloge. Na dan tekme Half in Bek ugrabita Rudija in Luko, da ne bi igrala na tekmi in bi zato imeli igralci Sloge več možnosti za zmago. Vendar se tudi to dejanje izjalovi, saj Half in Bek ne vesta, da je tekma ob drugi uri kot ponavadi, zato Rudiju in Luki uspe priti na tekmo, vendar v zadnjem trenutku. Tekmo si pridejo ogledat tudi Lukovi in Rudijevi starši, a sedi Rudijev oče na strani nasprotnikov. Zmaga Hermes, za katerega začne od takrat naprej navijati tudi Rudijev oče. Kadeti tudi v spomladanskem delu ostanejo brez poraza in osvojijo kadetsko državno prvenstvo.

5.2 FANTJE, ŽOGA, PUNCE

Gre za pripoved o osnovnošolskih prijateljih in košarkarjih, polno športnih in ljubezenskih dogodivščin. Fante začnejo poleg vsakodnevnega igranja košarke zanimati tudi dekleta, zato pogosto oprezajo za njimi. Tako se kmalu vsi zaljubijo, in sicer v dekleta, ki se prav tako ukvarjajo s košarko in igrajo v šolski košarkarski ekipi. Glavnemu junaku Miranu se začne medtem prikazovati možičelj Pantalone, ki mu razlaga o pravilih košarkarske igre. O njem potoži šolskemu »detektivu«, ki se začne takoj ukvarjati s primerom. Ugotovi, da je Pantalone lik iz commedie dell' arte, ki jo bodo uprizorili v brinjskem gledališču in v kateri igra Miranova mama. Tako naslednji dan za garderobnimi vrati gledališča prisluškuje pogovoru med gospodom Petrom Kraljem (igra Pantaloneja) in Miranovo mamo, iz katerega sklepa na skrivno ljubezensko razmerje med gledališkima igralcema. V zgodbo je vpletena tudi šolska tolpa, Žare, Jani in Vili, ki se želijo naučiti košarke, da bodo bolj priljubljeni in bodo lažje osvajali dekleta. Polfinalno tekmo osnovna šola Brinje odigra proti osnovni šoli Vič, ljubezenske težave pa se samo stopnjujejo. Na tekmi Miran igra katastrofalno, vendar Brinjčani po zaslugi deklet kljub temu zmagajo s petnajstimi koši razlike. Na povratni tekmi fantje popolnoma zatajijo, a se med odmorom zberejo in zmagajo. Na vrsti je le še finale v Hali Tivoli – pomerita se ekipi OŠ Brinje in OŠ Rečica. Na tekmo prideta tudi Miranova starša, ki prej nista posvečala večje pozornosti sinovemu športnemu udejstvovanju. Brinjčani zmagajo, a se med tekmo zgodi nekaj nepričakovanega – Miran se zgrudi, odpovedo mu noge. Fizioterapevt ugotovi, da je Miran pretiraval s treniranjem in premalo skrbel za svoje telo, ki ni dobilo sestavin za obnovo mišic. V Hali Tivoli je tudi šolska tolpa, saj je Žaretu nekdo natvezil, da bo na sporedu metanje s sredine igrišča za milijon tolarjev, ki ga Žare z nestrpnostjo pričakuje. Po zmagi vsi odidejo na premiero brinjskega gledališča, v kateri Peter Kralj in Miranova mama odigrata ključen prizor igre, ki sta ga vadila takrat, ko jima je prisluškoval Zdravc. Ta takrat ugotovi, da je šlo le za igro, zato je kar malo razočaran. Medtem so morali Žareta iz dvorane odnesti redarji, saj je ni želel zapustiti, Vili in Jani pa sta se delala, kot da ga ne poznata, zato je tolpa razpadla.

5.3 DVOJNA PODAJA

Dejan živi sam z očetom, piscem kriminalk, s sošolcem Kikijem pa igrata nogomet v krajevnem klubu. Dejanova mama in oče sta ločena. Mama dela v tujini in Dejanu v pismu sporoči, da se vrača v Slovenijo, ker je noseča in se bo poročila. Z začetkom novega šolskega leta v prvem letniku gimnazije Dejan in Kiki spoznata Pastiša, ki se jima pridruži na nogometnem igrišču in se izkaže kot izjemen talent. Vendar predsednik in člani uprave nogometnega kluba bolj kot na talent gledajo na sorodstvene vezi, zato nogometni ekipi ne gre najbolje. Poleg tega pa Pastiš zavrne povabilo v ekipo, saj v upravi želijo, da podpiše pogodbo, tega pa mu oče ne dovoli. Da bi bila mera polna, se Dejan zaljubi v simpatično sošolko Kseno, a pri osvajanju ni najbolj uspešen. Kljub temu mu jo uspe povabiti na ogled nogometne tekme. To tekmo si pridejo ogledat tudi skavti, ki naj bi spremljali igro sorodnikov uprave, a si zapišejo povsem druge številke dresov – gre za najboljše igralce kluba, Dejana, Kikija in Kovača. Ti ne želijo oditi na upravo, zato jih zaradi neupoštevanja pravil izključijo iz kluba. Pastiš in njegov oče prideta na večerjo k Dejanu in njegovemu očetu, saj sta njuna očeta med vsemi temi zapleti postala dobra prijatelja. Še pred tem pa Ksenina in Dejan postaneta par. Dobre novice pa se kar vrstijo – Vasko, Ksenin brat, uredi izključenim nogometnašem pogovor z novim lastnikom nekega kluba, ki jih z veseljem sprejme v svoje vrste, njihov trener pa postane prav Vasko. Na prvi tekmi igrajo proti svoji stari ekipi, ki jo gladko premagajo z rezultatom 29 : 0. Vendar tekmo izgubijo, saj ima na dan tekme Tinček rojstni dan, zato se uprava stare ekipe pritoži, saj je v času tekme že prestar za ekipo, v kateri trenutno igra. Pripoved se zaključi z dvojno podajo. Dejanovo mamo z letališča odpeljejo naravnost v porodnišnico, kjer rodi zdravega dečka. Dejan in oče v porodnišnici srečata Pastiša in njegovega očeta – izkaže se, da je bivša žena Dejanovega očeta bodoča žena Pastiševega očeta.

6 LITERARNOTEORETIČNA ANALIZA³

6.1 NOTRANJA FORMA

Notranja forma ni nič drugega kot oblikovanost same vsebine oziroma tisti del besedne vsebine, ki je invariabilen, se pravi, da se ne more in ne sme spreminjati.

Zajema troje glavnih struktur, prek katerih se oblikuje vsebina literarnega dela:

- notranjo zgradbo,
- notranji stil in
- notranji ritem.

Vse tri ravni pa so med seboj najtesneje povezane. Ločimo jih lahko samo v abstrakciji, kar pa je za literarnoteoretično razpravljanje nujno.

6.1.1 NOTRANJA ZGRADBA

Prvine notranje zgradbe so literarna oseba, literarni čas in literarni prostor ter epski subjekt ali pripovedovalec, ki jih bom v nadaljevanju v obravnavanih delih Gorana Gluvića tudi predstavila.

Brcanje z glavo

Glavni osebi tega dela sta Rudi in Luka, štirinajstletnika, ki rada igrata nogomet in se pridružita nogometnemu klubu Hermes, za katerega skrbi tehnični direktor gospod Bukovy in upravnik igrišča Majster. Oster nasprotnik NK Hermes je NK Sloga, ki ga vodi direktor Maksim, pomagata pa mu Half in Bek.

---

³ Literarnoteoretična analiza temelji na terminologiji in opredelitvi literarnoteoretičnih pojmov v Kosovem *Očrtu literarne teorije* (1996) in Kmeclovi *Mali literarni teoriji* (1995).

Literarni prostor in čas sta do neke mere določena: »*Tistega avgustovskega sončnega dopoldneva ni bilo nikogar na stadionu nogometnega kluba Hermes.*« (stran 6) Literarni čas se torej začne meseca avgusta, tik pred začetkom šolskega leta, in traja do jeseni naslednjega leta, ko se konča kadetsko prvenstvo. Glavni del dogajanja poteka na stadionu nogometnega kluba Hermes in v njegovih poslovnih prostorih, občasno pa pokukamo tudi v Rudijev in Lukov dom ali pa se jima pridružimo na travniku na robu mesta, kamor odideta na sprehod z Rudijevim mešančkom Džesijem in kjer igrata nogomet.

Delo pripoveduje avktorialni pripovedovalec, ki ima pregled nad celotnim dogajanjem, dogajanje in usode junakov spremlja z razlagami in komentarji ter se obrača na bralca.

No, dragi bralci, preden gospod Bukovy, Rudi in Luka pridejo do pisarne, se na kratko sprehodimo do središča mesta, natančneje, do velike poslovne zgradbe, v kateri so številne pisarne. (stran 14)

Fantje, žoga, punce

Glavni junaki so košarkarji in košarkarice osnovne šole Brinje, ki obiskujejo osmi razred: Miran, Staš, Žan, Pero, Tina, Andreja in Anja. Stranski liki pa so člani tolpe (Žare, Jani in Vili), starši, trener Vojtka, trenerka Vanda, šolski psiholog Sajko in »šolski detektiv« Zdravc.

Kraj dogajanja so Brinje – to sklepamo iz podatkov, ki jih najdemo v delu, in sicer, da literarne osebe obiskujejo osnovno šolo Brinje, da tam teče potok Brinjščica in da je kraj od Ljubljane oddaljen samo pol ure vožnje po avtocesti. Dogajanje poteka na šolskem košarkarskem igrišču, v ljubljanski Hali Tivoli, pri Miranu doma, v brinjskem gledališču ...

Čas dogajanja ni točno določen, sklepamo pa lahko, da gre za pomlad: »*Tistega lepega dne, ko se ptički ženijo, se je bila žareča žoga, ki ji pravimo sonce, že prevesila na zahodno stran neba.*« (stran 5)

Tudi tu gre za vsevednega oziroma avktorialnega pripovedovalca, ki vseskozi bedi nad dogajanjem in pozna vse skrivne podrobnosti.

Dvojna podaja

Glavna junaka sta petnajstletnika, dijaka prvega letnika gimnazije, Dejan in Kiki, ki sta dobra igralca nogometa. Okoli njiju se zbere množica stranskih likov, ki so njuni prijatelji ali soigralci v nogometnem klubu: Pastiš, Kovač ... Poleg teh so stranski liki še Dejanov oče, Pastišev oče, trener Bonaca, natakak Kazimir, Ksenja in njen brat Vasko ...

Kraj in čas dogajanja nista natančno določena. Zasedimo več krajev dogajanja: gimnazija, nogometni klub, bistro Sezuta kopačka ... Čas dogajanja pa je začetek šolskega leta: »*Pastiš je vedel o nogometu vse že pri petnajstih letih. Takrat sem ga tudi spoznal. Vpisala sva se v isto gimnazijo in razporedili so naju v isti razred.*« (stran 6)

Gre za prvoosebno pripoved – pripovedovalec pripoveduje o tistem, kar je sam doživel kot glavni lik. V našem primeru je to Dejan, ki nam zgodbo predstavi skozi svoje oči.

6. 1. 2 NOTRANJI STIL

Temeljne kategorije notranjega stila so liričnost, epičnost in dramatičnost. Gre za poseben način, kako se znotraj literarnega dela povezujejo snovno-materialne, idejno-racionalne in afektivno-amotivne prvine ne glede na vrstno strukturo dela.

V delu ***Brcanje z glavo*** lahko določimo epični notranji stil, kar se kaže kot zaporedje gosto spojenih materialnih sestavin, ki se vrstijo v počasnem in kontinuiranem gibanju, podprte pa so s stopnjevanjem, vrhovi in upadi, katerih ritem je umirjen. Rudi in Luka se pridružita nogometnemu klubu Hermes, kjer se morata izkazati pred soigralci in trenerjem, kar jima z vztrajnostjo in humorjem tudi uspe. Avtor nas v besedilu tudi pripravi, da bosta Half in Bek nekaj ušpičila, zato je ugrabitev Luke in Rudija pred tekmo pričakovana.

Za deli ***Fantje, žoga, punce*** in ***Dvojna podaja*** pa je značilen dramatični notranji stil. Gre za sunkovitost predstav z ostrimi pospeški, vrhovi, napetostmi in padci, ki se ne kaže samo v vsebini, ampak tudi v ritmu. V delu ***Fantje, žoga, punce*** se nepričakovani dogodki vrstijo eden za drugim: Miran, ki je najboljši košarkar na šoli, izgubi igro in stavo, Tinina preteklost

(poškodba zaradi katere ni mogla igrati košarke, čeprav jo zelo dobro obvlada), zanimanje šolske tolpe za košarko, Miranova poškodba. Dogajanje pa popestri tudi prikazovanje Pantaloneja Miranu in številni zapleti, ki so povezani z ljubeznijo: vsi fantje se zaljubijo, zato trpi košarkarska igra. Tudi *Dvojna podaja* nas preseneti s številnimi zapleti: Dejan ob prihodu novega igralca Tinčka ne igra več v prvi postavi, skavti, ki si pridejo ogledat tekmo, si zapišejo druge številke, vendar se fantje nočejo sestati z njimi, zato jih vržejo iz kluba, Dejanova mama se vrne domov in izkaže se, da je Dejanov oče njen bivši mož, Pastišev oče pa bodoči mož.

6. 1. 3 NOTRANJI RITEM

Pri notranjem ritmu govorimo o gibanju vsebine – gre za zaporedje enot vsebine in obliko, v katero se povezujejo te enote v svojem časovnem poteku. Za obravnavane romane Gorana Gluvića je značilno gibanje objektivnega ali stvarnega dogajanja. Notranji ritem je svoboden, neenoten in asimetričen, ker dopušča raztegljivo nizanje prilog in epizod.

Dragica Haramija v svojem delu *Slovenska realistična avanturistična mladinska proza* (2000) predstavi lestvico funkcij književnih oseb, ki je sestavljena iz sedemnajstih korakov, ki jih udeležujejo glavne in stranske književne osebe. Funkcije sledijo začetni situaciji, ki poda osnovne značilnosti pozitivnih književnih oseb, njihovih medsebojnih odnosov in opis položaja glavne književne osebe. Nastala je na podlagi analiz nekaterih slovenskih avanturističnih del, naslanja pa se na Proppovo analizo funkcij književnih oseb v pravljici.

Funkcije književnih oseb so:

1. ODDALJITEV: Književna oseba gre od doma – seznanimo se s književnim prostorom, ki je v avanturistični mladinski prozi pogosto poimenovan s konkretnim zemljepisnim imenom, izjemoma gre za izmišljen kraj dogajanja, ki zaradi natančnih opisov deluje realno.
2. PREPOVED: Glavni književni osebi se izreče prepoved, ki je ne upošteva. Po prepovedi nastane nesreča. Enake posledice so, če glavna oseba kljub prepovedi nekaj stori, pa tega ne bi smela, ali če ne naredi, pa bi morala.

3. KRŠENJE: Funkciji ena in tri sestavljata parni element, ker je kršenje povezano z oddaljitvijo. Tu se prvič srečamo z avanturo, ki postavi na prizorišče negativno osebo.
4. POIZVEDOVANJE: Negativna književna oseba poskuša pridobiti informacije o delovanju glavne književne osebe – to poskuša direktno ali s poizvedovanjem.
5. IZDAJA: Nasprotnik dobi informacije o glavni književni osebi z odgovorom na svoje vprašanje.
6. PREVARA: Nasprotnik poskuša prevarati glavno književno osebo, da bi si jo podredil, jo prestrašil.
7. SOKRIVDA: Glavna književna oseba dopušča, da je prevarana, s tem pa nenamerno pomaga nasprotniku. Najpogosteje je glavna književna oseba otrok, negativna oseba pa odrasli, ki ima prednost, ker je otrok naiven in neizkušen.
8. POVZROČITEV ŠKODE: Negativna oseba škoduje pozitivni osebi ali njenim prijateljem. V nekaterih primerih avanturistične mladinske proze se začne razplet brez prisotnosti negativne književne osebe oziroma brez njenega posredovanja, najpogosteje je za povzročitev škode v takih primerih kriva narava.
9. POSREDOVANJE: Kadar glavna književna oseba ni neposredno ogrožena, začne reševati zapleteni položaj svojih prijateljev, ko pa je pri nesreči soudeležena, pa poskuša najti najboljšo možno rešitev glede na situacijo.
10. ZAČETEK REŠEVANJA: Glavna književna oseba išče primerno rešitev in se niti v najbolj brezupni situaciji ne vda v usodo. Tu se v nekaterih delih pojavi pozitivna stranska oseba, ki glavni osebi pomaga z nasveti in informacijami, praviloma pa se ta oseba intenzivneje sama ne vpleta v dogajanje.
11. PRVA POMOČNIKOVA FUNKCIJA: Pozitiven stranski lik pomaga glavni književni osebi.
12. JUNAKOVA REAKCIJA: Glavna književna oseba se odzove na pomočnikovo posredovanje.
13. BORBA: Glavna književna oseba in nasprotnik se začneta boriti. Kadar v knjižnem delu ni negativne knjižne osebe, temveč se zgodi le negativen dogodek, začne glavna oseba vseeno reševati nastali položaj.

14. ZMAGA: Nasprotnik je premagan.

15. VRNITEV: Glavna književna oseba se vrača domov.

16. KAZNOVANJE: Negativna književna oseba je kaznovana. Navadno gre za predajo negativne osebe policiji, ki sproži kazenski postopek.

17. NAGRADA: Književna oseba je doma na varnem – konec njene dogodivščine je srečen.

S pomočjo te lestvice bomo ugotovili gibanje vsebine v obravnavanih delih.

Brcanje z glavo

Začetna situacija: Rudi in Luka sta dobra prijatelja, ki svoj prosti čas posvečata nogometu.

1.	ODDALJITEV	Rudi in Luka se prikradeta na igrišče NK Hermes.
2.	PREPOVED	Zasači ju Majster, zato hitro zbežita in na igrišču pozabita žogo.
3.	KRŠENJE	Rudi in Luka se vrmeta po žogo, čeprav jima je Majster grozil. Prestreže ju gospod Bukovy in ju povabi k sodelovanju: da bi igrala za NK Hermes.
4.	POIZVEDOVANJE	G. Maksim, Half in Bek iz NK Sloga se poskušajo spoprijateljiti z Majstrom, ki bi jim omogočil uničenje Hermesovega osrednjega igrišča.
5.	IZDAJA	G. Maksim izve, da ima NK Hermes dva nova in dobra igralca.
6.	PREVARA	Dopoldne pred tekmo z NK Sloga poskušata Half in Bek s prevaro privabiti Rudija in Luko h kombiju – Rudijevemu psu Džesiju v kombi nastavita klobaso.
7.	SOKRIVDA	Rudi in Luka jima pri tem pomagata, saj poskušata izvleči Džesija iz kombija, pri tem pa ju Half in Bek potisneta in

		zapreta v kombi.
8.	POVZROČITEV ŠKODE	Half in Bek ugrabita Rudija, Luko in Džesija.
9.	POSREDOVANJE	Ko Luka ugotovi, da sta ju Half in Bek ugrabila, hitro skuje načrt.
10.	ZAČETEK REŠEVANJA	Luka začne tolči po šipi, ki ločuje kabino in keson kombija, češ naj ju izpustita, saj imata ob enajstih pomembno tekmo. Tekma pa je v resnici ob dveh.
11.	PRVA POMOČNIKOVA FUNKCIJA	Rudi hitro razume Lukov načrt in ob enajstih zahteva, naj ju takoj odpeljeta na stadion.
12.	JUNAKOVA REAKCIJA	Rudi, Luka in Džesi začnejo glasno vpiti, lajati in tolči po kombiju. Half in Bek ju izpustita, prepričana, da bo tekme konec, še preden bo Rudiju, Luki in Džesiju uspelo priti do stadiona.
13.	BORBA	Rudi in Luka pravočasno prispeta na tekmo, kjer navdušita z igro proti NK Sloga.
14.	ZMAGA	NK Hermes premaga NK Sloga.
15.	VRNITEV	Rudi se pobota s svojim očetom, ki je bil prej strastni navijač NK Sloga.
16.	KAZNOVANJE	NK Sloga, ki je prej kupoval svoje zmage, zdaj dobi kar deset golov. Gospod Maksim je besen in se jezi nad Halfom in Bekom.
17.	NAGRADA	NK Hermes po končani tekmi požanje velik aplavz.

Fantje, žoga, punce

V delu ni izrazitih negativnih nesreč, vendar konflikte povzroči ljubezen: Miran se najprej zlaže Timi, da je zaljubljen vanjo, nato pa se zaljubi v Anjo – ne gre torej več za boj med negativno in pozitivno osebo, ampak med Miranom in ljubeznijo.

Začetna situacija: Miran je osmošolec, najboljši košarkar na šoli.

1.	ODDALJITEV	Miran je na poti proti šolskemu košarkarskemu igrišču.
2.	PREPOVED	Stoš želi odigrati igro en na enega, kdor izgubi, pa bo moral osvojiti sošolko Tino, ki takšnega dejanja ne bi odobraval.
3.	KRŠENJE	Miran in Stoš vseeno odigrata igro in Miran izgubi.
4.	POIZVEDOVANJE	Stoš pove puncu Andreji za stavo, Andreja pove Ireni, Irena pa Tini.
5.	IZDAJA	Tina izve za stavo in se pripravi na Miranovo osvajanje.
6.	PREVARA	Tina pove Miranu, da je tudi ona zaljubljena vanj.
7.	SOKRIVDA	Miranu je žal, da je Tini izpovedal ljubezen, čeprav ni res zaljubljen vanjo.
8.	POVZROČITEV ŠKODE	Miran spozna novinko Anjo in se vanjo zaljubi. Zaradi zaljubljenosti se slabo izkaže na tekmi, ker je tam tudi Anja. Prikazuje se mu še možicelj Pantalone, ki mu razlaga o košarki. Tine že ves teden ni v šolo.
9.	POSREDOVANJE	Miran se odloči, da se bo Tini opravičil, spremlja ga Pero. Anja pa je tista, ki jo bo Miran poskušal osvojiti.
10.	ZAČETEK REŠEVANJA	Miran in Pero zasačita Tino, kako na dvorišču igra košarko. Miran se ji opraviči, Pero pa ji izpove ljubezen. Pred Anjo se bo najprej treba izkazati v košarki. Zdravc izve za Miranovega Pantaloneja in skuša razvozlati uganko.

11.	PRVA POMOČNIKOVA FUNKCIJA	Zdravc ugotovi, da si Miran ni preveč blizu s starši, zato mu predlaga, naj jih povabi na tekmo in naj gre tudi on kdaj na gledališko predstavo svoje mame. To bi lahko rešilo Miranove duševne težave, zaradi katerih se mu verjetno prikazuje Pantalone.
12.	JUNAKOVA REAKCIJA	Miran obljubi Zdravcu, da bo povabil starše na tekmo.
13.	BORBA	Miran in Anja se srečata in gresta na prvi skupni sprehod. Anja in njen oče prepričata upravnika gledališča, da Miranovim staršem omogoči ogled tekme.
14.	ZMAGA	Miran in Anja postaneta par. Na finalni tekmi košarkarji OŠ Brinje premagajo OŠ Rečica.
15.	VRNITEV	Na košarkarsko tekmo pridejo tudi Miranovi starši. Miran se odlično izkaže, prav tako tudi preostali košarkarji in košarkarice.
16.	KAZNOVANJE	Miran ni dovolj pazil na svoje zdravje, zato mu med tekmo za kratek čas odpovedo noge.
17.	NAGRADA	Po tekmi so vsi košarkarji povabljeni na mamino premiero. Pantalone je razkrinkan.

Dvojna podaja

V delu ni izrazite negativne osebe, tako da ne moremo izoblikovati lestvice funkcij književnih oseb. Kot Dejanovo nesrečo lahko razumemo njegovo zaljubljenost v sošolko Kseno, ki mu na začetku laže, da ima fanta, nato pa mu vse prizna in postaneta par. Vendar ta »nesreča« ne gre skozi vseh sedemnajst faz.

6. 2 ZUNANJA FORMA

6. 2. 1 ZUNANJA ZGRADBA

V prozi je besedilo razdeljeno na poglavja – posebno vlogo imata uvod/prolog in konec/epilog. Uvod bralcu ponudi najosnovnejše informacije ali pa v bralcu spodbudi zanimanje za branje, epilog pa v najnujnejših potezah pospremi usode poglavitnih književnih oseb po končani zgodbi (prim. Kmecl, 1995).

Brcanje z glavo ima sedemindvajset poglavij, ki so brez naslovov in označena le s številkami. Poglavja so kratka, obsegajo od dveh do šest strani.

Na začetku dela je pripovedovalec predstavljen kot nogometni komentator:

»Dragi bralci, oglašam se z nogometnega stadiona Maracana v Riu de Janeiru, ki so ga gledalci napolnili do zadnjega kotička! To pomeni, da je na tribunah okrog dvesto tisoč navijačev! Spremljamo finalno tekmo med reprezentancama Brazilije in Slovenije! Prav ste slišali! Toda to ni navadna finalna tekma! To je finale svetovnega prvenstva! Poglejmo, kaj se dogaja na igrišču ... Začela se je devetdeseta, zadnja minuta srečanja! [...] Sodnik pomika brazilski živi zid na pravilno razdaljo. Končno je visoko dvignil roko! In zapiskal! Rudi je stekel in močno udaril žogo!« (stran 5)

Znotraj posameznih poglavij pa najdemo tudi pripovedovalčeve nagovore bralcem:

»Dragi bralci, zapustimo za hip Rudija in njegovega očeta. Rad bi vam povedal veliko modrost.

Ko ste v stiski, ko ne najdete poti iz labirinta, v katerega ste zašli, seveda pomotoma, ko ste razdvojeni, ko ne veste, ali bi šli tja ali v drugo smer ali pa kar obstali, v takšnem trenutku se spomnite osebe, ki vam je ljuba, ki jo imate radi, odkrito ali pa naskrivaj, in vedite, pomagala vam bo. Verjemite. Draga, ljubljena oseba, čeprav ne bo poleg vas, čeprav bo daleč, čeprav bo le v vaših mislih, vam bo vedno ob strani, ko boste v stiski.« (stran 55)

Delo *Fantje, žoga, punce* ima štirideset poglavij, ki so prav tako nenaslovljena in označena le s številkami. Poglavja imajo od ene do deset strani, najpogosteje pa so dolga štiri strani.

V delu najdemo tudi pripovedovalčevo zastranitev, ki nam nato poda dodatno razlago:

»Za tiste, ki so radovedni, kaj sta se trenerka Vanda in trener Vojtka pogovarjala med drugim polčasom, pa naslednji odstavki.« (stran 120)

Dvojna podaja pa ima enaintrideset poglavij, ki so le oštevilčena in obsegajo od ene do deset strani.

6. 2. 2 ZUNANJI STIL OZIROMA JEZIKOVNI SLOG

Pri zunanjem stilu gre za način, kako lahko avtor z izbiro različnega izbora besed, besednih zvez in stavčnih oblik svojemu literarnemu delu spreminja zunanjo podobo, ne da bi spreminjal vsebino in notranjo formo celote. Gre torej predvsem za jezik kot tak in ne za nadjezikovne prvine, ki tvorijo bistvo vsebine in njene notranje forme.

Zunanji stil opazujemo na ravni sintakse, pridevnikov in metaforike. Za obravnavane romane je značilno, da je sintaksa preprosta, brez številnih logičnih podredij. Pridevniki so nazorno-predstavni in označujejo predmete predvsem po njihovi čutno izraziti plati. Metaforika je v večjem delu čustveno-razpoloženjska.

Brcanje z glavo

Tu prevladuje raba besed v prenesenem pomenu, za katero je značilno, da besede ali besedne zveze ne rabimo v prvotnem pomenu, temveč na podlagi zamene pravega poimenovanja z novim na podlagi podobnosti (metafora) ali logičnega razmerja med poimenovanjema istega (metonimija).

»Majster je najprej presenečeno odprl usta, pa jih je spet zaprl, se pogladil po pleši in začel spreminjati barve. Menjavale so se modra, zelena, rumena in siva barva, pa še kakšna bi se

našla, kajti Rudiju in Luki se je zdelo, da gledata v mavrico, seveda ne na nebu, pač pa na Majstrovem obrazu.» (stran 9)

»Tristo prenapihnenih nogometnih žog!« je vzkipeł gospod Maksim. (stran 15)

»O Lukovem očetu so govorili naokrog, da je potujoča enciklopedija na dveh nogah. Ni ga bilo vprašanja, na katerega ne bi znal odgovoriti.« (stran 22)

»Ne vem zase,« je takoj odvrnil Luka, »kajti ne bi se hvalil. Za Rudija pa vam povem, fantje, da je nogometaš posebne vrste. Celó z glavo zna brcniti žogo.« »Z glavo?« se je spet kisló nasmehnil dolgin. Očitno ni dojel domislice. »Z glavo se žoga udari, ne pa brcne.« (stran 31)

»Pa tak živi zid. To ni bil nikakršen živi zid, pač pa švicarski sir!« je spet vpil na soigralce. (stran 72)

Izstopata tudi primera besedne igre:

Rudi in Luka sta nekaj časa zrla vanj in se spogledovala, potem pa je Luka dolginu zabrundal na uho: »Ti morda čakaš najin odgovor?«

»Ja!« je ostro odvrnil dolgin.

»Aha,« je Luka namršil čelo in prišepnil Rudiju: »Si slišal? Čaka na najin odgovor.«

»Res? je pomežiknil Rudi. »On čaka?«

»Čaka,« je prikimal Luka. »Kaj čaka?«

»Ne vem,« je Rudi skomignil z rameni. »Pred minuto sem morda še vedel, kaj čaka, zdaj pa nimam pojma, kaj čaka.«

»Tudi jaz ne vem, kaj čaka,« je Luka zaskrbљeno položil svoje čelo na Rudijeve rame, potem pa je kot blisk poskočil. »Vem! Vem! Vem!« je s prstom mahal proti dolginu. »On nič ne čaka, pač pa je on ... Saj veš, Rudi.«

»Vem,« je Rudi prikimal. »On je Čaka. Kliče se Čaka, imenuje se Čaka, na splošno, v vse bukve je zapisan kot Čaka. Tako si jaz to razlagam.« (strani 30, 31)

»Morda pa so imeli vsi igralci dober biloritem tisti dan,« je modroval Bek.

»Ne morejo imeti vsi igralci istega biloritma,« je Half zakolovratil z očmi.

»Reče se bioritem, butca,« je rekel Maksim in nadaljeval. (stran 75)

Zanimive so tudi nenavadne primerjave:

Naj vam kar na začetku razkrijem skrivnost: oba pomočnika gospoda Maksima sta se spoznala na nogometno igro tako, kot se kopačke na teorijo glasbe. (stran 14)

»Pa sem mu rekla, da žoge niso lubenice,« je pristavila mati. »Trkal je po njih in jih tresel, prodajalec pa je samo zmajeval z glavo.« (stran 25)

»Brez zamere. Na Luko se boš pač moral navaditi. Ko ga daje trema, naklada kot strgan dohtar.« (stran 36)

Iz Rudijeve sobe je donel saksofon. Kaj donel, zavijal je kot pokvarjena gasilska sirena. (stran 53)

»Ah, Brazilija. Brez sambe ni nogometa. Namesto da bi v nogometnih šolah uvedli sambo kot obvezni trening, otroke mučijo z nekakšnimi psihomotoričnimi vajami. Le tisti, ki zna plesati sambo, zna igrati nogomet. Mislim na pravi nogomet. Ne na tistega, ki se igra danes, ko se igralci gledajo med sabo in čakajo, kdaj bo kdo storil napako, da bi se žoga sama od sebe skotalila v gol.« (stran 82)

Primer personifikacije:

»Zdaj vem, zakaj nastane mavrica,« je Luka prišepnil Rudiju. »Obraz neba se jezi, ker strele bliskajo po njem.« (stran 9)

Frazemi oziroma stalne besedne zveze:

»Pomlajeno moštvo je v prvem krogu jesenskega dela državnega prvenstva pokazalo svoje zobe. Ti nikakor niso bili mlečni, kot so se pred tekmo širokoustili v vrstah Sloge.« (stran 26)

V pisarni gospoda Maksima sta Bek in Half poslušala levite. (stran 74)

»Jezik za zobe!« je bental gospod Maksim. (stran 74)

»Nehaj, oči,« ge je prekinil Luka. »Saj vem, da se bojiš pogledati resnici v oči.« (stran 81)

»Ne trapaj. Če ne opraviva naloge, kot je treba, naju bo gospod Maksim stresel iz kože.« (stran 87)

Pogosti so tudi nogometni izrazi:

živi zid, vratar, gol, libero, srednji napadalec, volej, varanje, šestnajstmetrski prostor, drop kick, dvojna podaja, prosti strel, enajstetrovka

Fantje, žoga, punce

Tudi v tem delu najdemo obilico besed in besednih zvez, ki izražajo doživljanje sveta skozi oči mladostnikov. Prisotna pa je tudi košarkarska terminologija.

Raba besed v prenesenem pomenu:

Globoko je vzdihnil in razširil roke ter se začel peteliniti, a z napako, saj je ob tem zakokodakal: »Pravi, da sem ljubosumen! Upa si trditi, da sem ljubosumen! Ocenjuje me! Kako sovražim, da me kdo ocenjuje. Kot kakšen učitelj!« (stran 7)

»In če tisto delo pri ženskah opraviš uspešno, pravi moj oče, ti na tvoj življenjski račun nanese več, kot če bi na borzi primešetaril milijardo tolarjev v enem samem dnevu.« (stran 12)

»Te ledene gore še nihče ni osvojil,« je modroval Žan. »Rabil boš vrhunsko alpinistično opremo. Pa še ta ti ne bo pomagala, ko boš drsel po ledeniku navzdol.« (strani 23, 24)

» [...] Takšno kozo, kot sem bila jaz, je bilo treba ovekovečiti s fotografijami. [...] « (stran 71)

Zdaj je Pera dokončno pograbila jeza: »Fantje, primite me, drugače bom Stašu premaknil vse kosti v napačno lego.« (stran 86)

Nenavadne primerjave:

»Nič ne rečem. Plastična kot barbika, le da je rdečelasa. Pretvarja pa se, kot da bi spila vso pamet tega sveta. Še nikoli se mi ni nasmehnila,« je premišljeval Staš. (stran 11)

Zbrane je nagovoril ravnatelj: »Vse mora delovati kot švicarska ura!« (stran 47)

Čr nolaska je vstala: »Če si morda tako pameten, kot si lep, boš že razumel.« (stran 49)

»Spodbujati naša dekleta je isto kot zalivati puščavo,« je priložil Žan. (stran 51)

»Njemu da bi zaploskala? Saj mu žoga leti iz rok kot dojenčku,« je odvrnila, da so slišali tudi fantje. (stran 62)

»Bodi uravnotežen,« se ni dal motiti Pantalone. »Bodi čvrst, sin moj. Skoči visoko kot kenguru in zgrabi žogo kot orel svojo žrtev. Krepko. Z obema rokama.« (stran 90)

»To ni sladoled, Anja,« je neizprosno odvrnil upravnik. »S takšnim pogledom bi me kdaj drugič prepričala, ampak to premiero smo načrtovali kot vrhunec letošnje sezone, zato ne morem dovoliti, da bi kaj spodletelo.« (stran 163)

Frazemi oziroma stalne besedne zveze:

»To je ta,« je k Miranu pristopil Jaka. »Iz Sobote. Prava levinja. Z njo ne bi rad češenj zobal. Pravzaprav ne bi ničesar zobal, ne samo češenj.« (stran 50)

Kot da bi vedel, kaj se je Miran vprašal, se ga je Staš dotaknil s komolcem in dejal: »Kaj je, Miran? Ti je Anja tako hudo zavrtela glavo?« (stran 62)

»Ljubezen je tudi velika bolečina, kot so zapisali modreci. Do takega spoznanja sem prišla tudi jaz. V ljubezni ni poslano le z rožicami, tudi trni so vmes. Pomembno je, da sva midva z Miranom skupaj, ne glede na razlike, težave ...« (stran 71)

»Saj,« se je nasmehnil Pero. »Takšni trojki se ne gleda v zobe.« (stran 118)

»Ja, pa ja, skoraj,« je odvrnil Žan. »Še nihče ni skoraj ujel zajca.« (stran 119)

Najdemo tudi nekaj pregovorov:

Fantje se niso strinjali. To je tudi Pero podkrepil s pregovorom: »Kar lahko storiš danes, ne odlašaj na jutri.« (stran 23)

»Grega, brez dela ni jela.« (stran 45)

Trener Vojtka je nemočno zleknil ramena in dejal: »Obljuba dela dolg. Torej, začnite.« (stran 192)

Slengovski izrazi:

težiti, piplarka, bimbo, firbec me matra, zgobcali, bleknil, foter, ne me farbat, okej ...

Košarkarski izrazi:

iti en na enega, koš, prosti met, osebna, razkorak, vodenje, roling

Dvojna podaja

Tudi tu se srečamo z besedami in besednimi zvezami, ki nam pokažejo, kakšno je mladostnikovo doživljanje sveta. Prisotni pa so tudi nogometni izrazi.

Raba besed v prenesenem pomenu:

»Če imam jaz prav, ti bom spustil gume na tvojem koleščku.«

»Saj nimam kolesa, še manj kakšnega koleščka,« sem odmaknil roko.

»Mislil sem na koleščke v tvoji glavi,« je odvrnil. (stran 8)

»No, zdaj sta tudi vidva začela,« naju je trener Bonaca nejevoljno pogledal. »Kot tisti iz uprave. Pridejo, pripeljejo in rečejo: fant je neizbrušen talent, Bonaca, ti boš znal iz njega narediti diamant. Vedno jim nasedem. Pošljem fanta na igrišče, že po hoji vidim, da je hlod.

Ko pa sprejme žogo, se od njega odbije kot od preklane skale. Kako naj izbrusim diamant iz lesa in kamna, jim pravim, pa pripeljejo naslednjega, ki je iz plastike in stekla.» (stran 27)

Besedna igra:

Kiki se je malo prestrašil in vstal: »Gospod selektor, meni je procentni račun vedno delal težave, zato ne znam izračunati, kaj ste rekli.«

»Matkurja, kaj imaš tu računati?« se je nasršil selektor. »Saj ne greste na evropsko prvenstvo matematikov.«

»To sem tudi jaz hotel reči,« je rekel Kiki.

»Tiho! Sedi! Cvek!«

»Jaz sem Kiki in ne Cvek.«

»Vem, da si Kiki,« se je nasmehnil selektor. »Cvek pa sem ti dal, ker si spraševal neumnosti.« (stran 92)

Nenavadne primerjave:

Ko pa sprejme žogo, se od njega odbije kot od preklane skale. Kako naj izbrusim diamant iz lesa in kamna, jim pravim, pa pripeljejo naslednjega, ki je iz plastike in stekla.» (stran 27)

»A še vedno nabijaš žogo kot škatlo piškotov?« (stran 55)

»Poslušaj, sin,« je rekel, ko je sedel, »ženska je kot nogomet. Od obeh kdaj pa kdaj dobiš kakšno klobuto. Toda ne smeš obupati. Po porazu si moraš reči: 'Naslednjo nedeljo je nova ženska, mislim, nova tekma.'« (stran 64)

Oba sva zardela kot kuhan rak in mak obenem. (stran 79)

»Vidva sta zmedena kot palačinke.« (stran 84)

»Ko gre za ljubezen?« se je nasmehnil. »Takrat se razum skriva v najbolj skrit kotiček v možganih. Še veliko se moraš naučiti. Ljubezen je kot enajstmetrovka ...« si je hotel izmisliti izviren pregovor in rek, zato je še malo premišljeval, a ni našel pravega nadaljevanja.

»Ljubezen je kot enajstmetrovka ... Skratka, če streljaš enajstmetrovko, veš, da so ženske itak slabše v nogometu, in jim zlahka daš gol,« je na hitro zaključil svojo zmedeno misel. (stran 88)

»Dobra,« sem se kislo nasmehnil, »kot gnila jabolka.« (stran 90)

Frazemi oziroma stalne besedne zveze:

»Ko bi vsaj ukor dobila!« se je oglasil Kiki in si z rokavom brisal nos. »Če si tega nisva zaslužila, bi naju moral vsaj naklestiti s šibo.« (stran 13)

»Oba bosta grela klop, da bo žarela in vama spekla rit,« je oče nesramno odmahnil z roko. (stran 21)

»Če je oče pameten, je tudi sin,« je izrazil svoje mnenje. »Rad bi spoznal Pastiševega očeta. Pametni se morajo družiti, da svet ne bi šel k vragu.« (stran 46)

Pregovora:

»V šali je vedno nekaj resnice,« se ni dal zмести. (stran 42)

Lažje je zabiti deset golov na tekmi, kot pa omajati punco, sem ugotovil. Kaj pa, če bi tudi jaz poskusil z lotom. Ali ne pravi pregovor, da če nimaš sreče v ljubezni, jo imaš v denarju, ali nekaj podobnega? Zadel bi milijone. (stran 43)

Nogometni izrazi:

dvojna podaja, volej, ofsajd

6. 2. 3 ZUNANJI RITEM

Zunanji ritem obsega gibanje jezika v njegovi zvočni, deloma tudi pomenski podobi, kolikor ta lahko variira, ne da bi se s tem spremenila vsebina dela. V današnjem pomenu je proza besedilo, ki ni vezano s pesniškim ritmom, kar ne pomeni, da je proza sploh brez vsakega ritma, pač pa da je njeno ritmično gibanje neredno, neenakomerno ali »nepravilno«. Menjavanje ritmičnih enot je neenakomerno zato, ker so neenake po času trajanja, jakosti in obliki. Tako da lahko govorimo o proznem ritmu kot obliki ritmičnega gibanja v najširšem pomenu besede, kar velja tudi za obravnavana Gluvičeva dela.

6. 2. 4 SNOV

Avtor je za snov obravnavanih del izbral vsakdanjo problematiko mladostnikov, ki jo je povezal s športom, ljubezenskimi težavami in prvimi problemi vključevanja v družbo. Glavni junaki v delih so osmošolci (v delu *Brcanje z glavo* sta Rudi in Luka tik pred začetkom osmega razreda osnovne šole, v delu *Fantje, žoga, punce* pa se v dogajanje vključimo že v spomladanskem času) oziroma dijaki prvega letnika gimnazije (v delu *Dvojna podaja*).

6. 2. 5 TEMA⁴

Mladinska književnost je lahko enotematska (v ospredju je ena tema), večtematska ali atematska (nerazvidna tema). Prva je pogosta predvsem v tradicionalni književnosti, zadnji dve pa v moderni literaturi. Teme, ki jih lahko zasledimo v mladinski literaturi so: tema odraščanja, otroštva (dogodivščine v šoli ali na počitnicah, iskanje identitete), poetološka tematika, narava, tema ekologije (varstvo narave, ekološke katastrofe), pravljici oziroma domišljajska razlaga sveta (vera v usodo, dobro srce premaga vse zlo), odnosi, prijateljstvo, ljubezen, družinska in socialna tematika, tabujске teme (spolnost, drugačnost, smrt, vojna, nasilje nad otrokom, spolna zloraba, prestopništvo) ...

---

⁴ Teoretično obravnavo tematike povzeman po lastnih zapiskih s predavanj Mladinske književnosti Igorja Saksida v študijskem letu 2006/2007.

Tema v obravnavanih delih v ospredje postavlja športno aktivnost (v našem primeru nogomet in košarko), okoli nje pa se suče tematika prijateljstva, ljubezni, odraščanja in prvega soočanja z vključevanjem v družbo. Glavne književne osebe so otroci, posameznik ali kolektiv otrok, ki jih povezuje ljubezen do športa. Skozi različne športne dogodivščine počasi vstopajo v svet odraslih, se soočajo s prvimi ljubezenskimi težavami in se uspešno bojujejo proti negativcem, ki je hočejo škodovati – pri tem pa pridejo do izraza njihov pogum, odločnost in vztrajnost.

V *Brcanju z žogo* avtor opisuje nogometno igro kadetov – gre predvsem za večno rivalstvo med dvema kluboma, NK Hermes in NK Sloga. Tehnični direktor NK želi z goljufijo priti do naslova državnega prvenstva in uničiti NK Hermes, da bi si lahko prilastil njihov stadion. Vendar uspe Hermesu zmagati s pomočjo odlične igre Rudija in Luke, ki jima uspe pobegniti iz krempljev Halfa in Beka.

V delu *Fantje, žoga, punce* se srečamo še z enim zelo priljubljenim skupinskim športom – košarko. V športne dogodivščine se vtihotapijo tudi prve ljubezenske težave mladostnikov, ki fante zelo zmedejo, zato je njihov boj za finale šolske košarkarske lige zelo otežen, vendar jim na koncu vendarle uspe.

Dvojna podaja v ospredje spet postavi nogomet in ljubezenske težave glavnega junaka Dejana. Težave se pojavijo znotraj nogometnega kluba samega – vodstvo kluba namreč daje prednost svojim nečakom, dobrim igralcem pa ne posveča prevelike pozornosti. Ko želijo skavti govoriti z Dejanom, Kikijem in Kovačem, se ti pogovora ne udeležijo, zato jih vržejo iz kluba. Vendar fantje ne obupajo, kmalu si najdejo nov klub in na prvi tekmi z velikim vodstvom premagajo svojo staro ekipo.

6. 2. 6 MOTIVI

V delih najdemo obilico motivov, ki so vzeti iz stvarnega življenja, predstavila pa bom samo najvidnejše.

Brcanje z glavo

- Motiv prijateljstva: Rudi in Luka sta prijatelja, ki sta si enakovredna.
- Motiv nerazumevanja, ki preide v motiv pobotanja: Do konflikta pride med Rudijem in njegovim očetom, ker je oče strasten navijač Sloge, Rudi pa igra za Hermes. Vendar se na koncu pridruži navijačem Rudijevega moštva.
- Motiv otroške naivnosti, ki ga premaga motiv iznajdljivosti: Rudija in Luko ugrabita Bek in Half, da ne bi odigrala tekme, vendar jima z zvijačo uspe pobegniti.
- Motiv nepoštenosti: G. Maksim želi s podkupninami in nepoštenimi dejanji uničiti nogometni klub Hermes in se prilastiti njihovega stadiona.
- Motiv zmage: Spremljamo državno prvenstvo kadetov, kjer na koncu slavi NK Hermes.

Fantje, žoga, punce

- Motiv prijateljstva: Okoli glavnega junaka se zbirajo prijatelji, tako fantje kot dekleta, družijo pa jih ljubezen do košarke.
- Motiv zaljubljenosti, ljubezni: Fantje in dekleta se med seboj zaljubijo – tako pari postanejo Miran in Anja, Pero in Tina, Staš in Andreja.
- Motiv skrivnostnosti: Miranu se prikazuje možicelj Pantalone, ki mu daje košarkarske nasvete. Vedno se prikaže samo Miranu, ko pa ga hoče pokazati svojim prijateljem, ta izgine.
- Motiv sodelovanja med šolo in otroki: »Šolski detektiv« in šolski psiholog sta dobra prijatelja, ki skupaj odideta tudi na finale šolske košarkarske lige.
- Motiv sodelovanja med starši in otroki: Anjin oče pomaga Anji pri prepričevanju direktorja brinjskega gledališča, da si lahko Miranova mama ogleda finalno tekmo.
- Motiv zmage: Košarkarji in košarkarice se na finalni tekmi izkažejo in zasedejo prvo mesto.

Dvojna podaja

- Motiv prijateljstva: Dejan in Kiki sta dobra prijatelja, ki skupaj obiskujeta prvi letnik gimnazije in trenirata v nogometnem klubu. Okoli njiju se zbira še nekaj nogometnih prijateljev, prvi šolski dan pa spoznata še novega sošolca Pastiša. Dobra prijatelja pa postaneta tudi Dejanov in Pastišev oče.
- Motiv zaljubljenosti: Miran se zaljubi v sošolko Kseno. Ta ga najprej razočara, ko mu pove, da ima fanta, vendar se kmalu izkaže, da je to njen brat Vasko. Nato pa postaneta par.
- Motiv zmage: Dejan in prijatelji se pridružijo novemu klubu in na prvi tekmi premagajo staro ekipo z rezultatom 29 : 0.
- Motiv »nepotizma«⁵: Vodstvo kluba daje prednost svojim sorodnikom, predvsem svojim nečakom, ki pa ne obvladajo nogometa.

Kot lahko opazimo, se motivi v obravnavanih delih ponavljajo: v vseh treh delih se tako pojavita motiva prijateljstva in zmage, v delih *Fantje*, *žoga*, *punce* in *Dvojna podaja*, kjer so mladostniki že malo starejši kot v *Brcanju z glavo*, pa je prisoten tudi motiv zaljubljenosti.

---

⁵ Dodeljevanje delovnih mest prek sorodstvenih vezi.

7 KOMIKA V ROMANIH GORANA GLUVIČA

7.1 O KOMIKI NA SPLOŠNO

V Sloveniji se komika uporablja tako rekoč sinonimno s humorjem, meja med njima pa ni popolnoma jasna.

Toporišič v Enciklopediji slovenskega jezika opredeli oba pojma:

Komično je tisto, kar zbuja smeh zaradi neskladja med tem, kar bi po vsej pravici moralo biti, pa v danih razmerah vendarle ni, kakor to vidi neudeleženec v komičnem dogajanju, stanju ali položaju ali v ubeseditvi, in sicer v nasprotju z onim, ki je njihov (so)tvorec. Zmota v presoji normalnosti večinoma temelji ne na zlobi, ampak na dobrovoljnosti in lahki veri, ima pa lahko tudi usodne posledice (tragikomično).

Humoristično pa je tisto, kar je tako povedano, da pri naslovniku zbuja smeh. Večinoma se to doseže z obratnosorazmernim (pretiranim) poimenovanjem, z ubesedovanjem iz nenavadnega zornega kota ali iz medsebojnega razmerja tvarinskih sestavin v prostoru in času.

Iz teh dveh opredelitev lahko razumemo humoristično kot nadpomenko komičnega, saj se nanaša le na uporabo jezikovnih sredstev, medtem ko se komično nanaša tudi na dogajanja, stanja ...

Literarni teoretiki izraz komika največkrat povezujejo s komedijo in ga ob njej tudi razlagajo. Najpogosteje ločijo tri vrste komike – karakterno, besedno in situacijsko. Pri karakterni komiki uporabljajo pisatelji nenaravnost (pomanjševalnice, prenatrpanost izrazja), izogibajo se besedni čistosti s slengizmi, popačenkami ... Pri besedni komiki pisatelji kršijo kar vsa načela dobrega jezikovnega sloga, pri situacijski pa posegajo po nenatančnosti snovi in besed, nejasnem izražanju ter neustreznosti (neustrezna izbira socialne ali funkcijske zvrsti jezika). Poznamo pa še dve podvrsti komike – repeticijsko kot ponavljanje besed/besedila, situacije ali določene značajske poteze in telesno v vlogi poudarjanja karakterja ali situacije.

7.2 KOMIČNO V MLADINSKI KNJIŽEVNOSTI

Otroci doživljajo svet na drugačen način kot odrasli, zato se mladinska književnost tudi po komiki razlikuje od splošne književnosti, saj je »humorna drža do sveta način osvobajanja od pravil, ki jih otrok – tudi na podlagi spoznavne in etične vloge književnosti usvaja. S smehom se torej distancira od vlog, ki mu jih pripisujejo odrasli in ki jih mora predhodno spoznati – v tem bi lahko videli otroški 'miselni odnos' do sveta.« (Saksida 2002: 56) Momir Čalenić v delu *Književnost za decu* (1977) loči tri vrste smeha, ki so ga odrasli že pozabili, je pa blizu otrokom:

- smeh iz zadovoljstva,
- smeh v igri in
- smeh v videzu katarze (ko se začne otrok ob prisotnosti odraslih nepričakovano smejati).

Dalje deli humor na več vrst:

- ko otroci preneseni pomen besed jemljejo dobesedno,
- anekdotsko komiko (nenaden preobrat),
- pavlihovstvo,
- naivnost,
- nonsensno komiko, ki gradi na alegoričnosti vsebine,
- igro besed (zvočnost besed, ki nimajo semantičnega pomena, novotvorjenke, onomatopojja ...) in
- antropomorfni položaj živali.

Primož Suhadolčan pa pravi, da sta humor in smeh neizbežno povezana in knjižni humor razdeli na pet razredov:

- Pritlehni humor: Zanj je značilno, da so junaki pritlehne osebe, ki delujejo samo v okviru osnovnih življenjskih funkcij. Gre za bebavo smejanje, valjanje po tleh, tuljenje, brisanje solz ...

- Trivialni humor: Junaki so trivialne osebe – so prostaški, ceneni, plehki, obrabljeni, prikazan pa je humor brez idej.
- Komercialni humor: Smeh pri tem humorju prihaja v valovih in je sproščen, v smeh pa ponavadi bruhnemo nezavedno.
- Kulturni humor: Junaki so na nekem kulturnem nivoju, zato je smeh rahel in ponavadi le srednje močan.
- Žlahtni humor: Junaki so plemenitega in izbranega porekla. Smeh je ponavadi ponarejen, prisiljen ali pa se pojavi iz zadrege. Bralci takšnega humorja se smejiijo navznoter.

Suhadolčan zaključí, da bi bilo za avtorje najbolje, »da bi pisali pritlehno enostaven in trivialno zasnovan humor na visokem kulturnem nivoju, ki bi bil hkrati komercialno uspešen in v osnovi globoko žlahten« (Suhadolčan 2002: 78).

Čalenić pa opredeli tudi najpogostejše teme otroškega humorja, te so: radovednost, hvalisavost, laž, lenoba, strašljivost, prepír, oponašanje in avanturizem. Otrokom pa je tudi všeč, če so odrasli v mladinskih delih prikazani humorno (duhovitost, smešni postopki, nemogoče situacije).

Naj omenimo še temeljne stilistične elemente, ki zbujaó komičnost v mladinski književnosti.

Ti so:

- pri glasovnih figurah sta najpogostejši aliteracija in onomatopoiija, pri besednih figurah pa se pojavljajo polisindeton, asindeton, gradacija (predvsem v smeri klimaksa), hiperbola, ironija, paradoks,
- med tropi prenesenega pomena besed pa se pojavljata predvsem komparacija in fraza, pri zamenjanem pomenu pa so pogoste metonimija, sinekdoha in antonomazija.

7.3 ANALIZA KOMIČNIH ELEMENTOV V ROMANIH BRCANJE Z ŽOGO, FANTJE, ŽOGA, PUNCE IN DVOJNA PODAJA

Komični elementi v obravnavanih romanih Gorana Gluvića so obravnavani po naslednjem postopku⁶:

- po kršenju lastnosti dobrega jezikovnega sloga (slovnična pravilnost, besedna čistost, natančnost, besedna uglajenost, jasnost izražanja, jedrnatost, lahkotnost izražanja, naravnost, ustreznost),
- po vrsti komike (karakterna, besedna, situacijska),
- po vrsti humorja in najpogostejših temah otroškega humorja, kot jih navaja Čalenić,
- po temeljnih stilističnih elementih.

Brcanje z glavo

Najdemo le dva primera namernega kršenja lastnosti dobrega jezikovnega sloga.

»Morda pa so imeli vsi igralci dober biloritem tisti dan,« je modroval Bek.

»Ne morejo imeti vsi igralci istega biloritma,« je Half zakolovratil z očmi.

»Reče se bioritem, butca,« je rekel Maksim in nadaljeval. (stran 75)

»Priden, kuža,« ga je vabil Bek. »Na, ti priti k meni, dobro klobaso jesti, zelo dobro jesti.«

Half ga je jezno jezno pogledal: »Kako pa govoriš? Saj ni Indijanec.«

»Vem, da je pes. Vem pa tudi, da ne razume našega jezika,« se je branil Bek. »Ti teči k meni po klobaso, potem slastno jesti.« (stran 88)

Prevladuje besedna komika, ki se kaže v celi vrsti šal in zabavnih domislic, ki se jih glavni junaki spomnijo ob vsaki priložnosti. Do zabavnih besednih zapletov pa pride tudi zaradi napačnega dojetja besed.

---

⁶ Postopek je sestavila Dragica Haramija in ga uporabila v delu *Slovenska realistična avanturistična mladinska proza* (2000).

»Ko ste bili otrok, gospod Majster, in vas je oče cukal za lase,« je hitro razlagal Luka, »ste si najbolj želeli, da jih ne bi imeli. Poglejte se po glavi in videli boste, da se vam je želja izpolnila.« (stran 11)

»Tristo prenapihnenih nogometnih žog!« je vzkipeł gospod Maksim. (stran 15)

»Kakšnih kadetov?« se je prestrašila mati. »Pa menda ne nameravaš na srednjo policijsko? Poslušaj, Luka, a nisi trdil, da ne boš izbral poklica, o katerem kroži veliko trapastih vicev?« (stran 21)

»Pa sem mu rekla, da žoge niso lubenice,« je pristavila mati. »Trkal je po njih in jih tresel, prodajalec pa je samo zmajeval z glavo.« (stran 25)

Luka se je malo skremžil: »Jaz pa sem levi desničar in desni levičar, tako da ne vem, ali je moja desna noga leva, ali pa je leva desna ...« (stran 36)

»Džesi,« je končno izustil Luka.

»Džesi? Kateri Džesi? Je Anglež, ali kaj? Je to njegovo ime ali priimek?« je gospod Bukovy radovedno razširil oči.

»Samo Džesi je,« se je muzal Rudi.

»Džesi je Rudijev pes mešanček,« je končno razložil Luka. (stran 46)

»Takšnega gola, kot sta ga pripravila tista dva falota,« je pokazal na Luko in Rudija, »že dolgo nisem videl na našem igrišču. Verjemite, fantje, videl sem tudi travo, kako se je zavnala od veselja.« (stran 65)

Luka si spet ni mogel kaj, da si ne bi po svoje razlagal: »Res je odlična. Zdaj tudi jaz slišim, kako od zunaj prihajajo tisočeri glasovi trav, ki vpijejo: 'Še štiri gole, še štiri gole, pa boste premagali današnje nasprotnike!.« (stran 67)

»Pa tak živi zid. To ni bil nikakršen živi zid, pač pa švicarski sir!« je spet vpil na soigralce. (stran 72)

»Ni me bilo strah samega prostora,« je razlagal golman Jože. »Pač pa napisa 'slačilnica'. Takrat sem se pošteno spraševal: 'Ko se v slačilnici slečem, kje se bom pa oblekel?'« (stran 83)

Prisotni so tudi primeri repeticijske komike. Kaže se s ponavljanjem besed literarnega lika. Rudi vsakič, kar brez razloga ali ko zadane gol, trikrat zavpije gol.

Stopila sta v slačilnico. Napol oblečeni ali napol slečeni fantje so se zazrli v njiju. Tudi ona dva sta obstala in se zagledala. Potem je Rudi vzkliknil: »Gol! Gol! Gol!« (stran 30)

»Gol! Gol! Gol!« je tulil Rudi. Tudi ostali igralci so se veselili z njim in z vzdignjenimi rokami poskakovali. (stran 64)

Smešen je tudi vratar Primorja, saj se vedno, ko ne uspe obraniti gola, jezi na soigralce.

Medtem pa se je golman Primorja jezil: »Ga niste mogli ustaviti? Ga niste mogli ustaviti?« (stran 64)

Pri nekaterih literarnih likih pa je izrazita predvsem karakterna komika. Najbolj opazna je pri Halfu in Beku – njuna neumnost deluje izrazito smešno.

Half in Bek sta potrkala na vrata Majstrove pisarne.

»Naprej!« se je oglasilo onstran vrat.

Half in Bek sta se začudeno spogledala in skomignila z rameni.

»Si slišal?« je vprašal Half.

»Sem. Nekdo je zavpil: naprej!,« je odvrnil Bek. »Kaj naj bi to pomenilo?«

Half je vnovič skomignil z rameni. »Daj, potrkaj še enkrat.«

In Bek je potrkal, pa se je spet oglasilo, tokrat bolj jezno: »Naprej, sem rekel!«

»Zdaj pa je še glasneje zavpil 'naprej',« se je tokrat prestrašeno čudil Bek.

Half je premišljeval: »Naprej, naprej, naprej ... Aha! To bi pomenilo ... Ja, seveda, da stopiva naprej.«

»Toda kako,« se je spraševal Bek, »ko pa so vrata zaprta?«

»Majster je prav gotovo malo trčen,« je ugotovil Half. »A bova šla kar skozi vrata naprej?«

Potem sta nekaj časa zmajevala z glavo.

»No, še enkrat potrkej,« je Half predlagal Beku. »Trčen gor ali dol, šefu ne smeva pred oči brez opravljene naloge.«

In Bek je spet potrkal. (stran 49)

Komičen karakter pa ima tudi Majster, ki vneto skrbi za nogometno zelenico in ji večkrat pripisuje človeške lastnosti.

Majster je najprej presenečeno odprl usta, pa jih je spet zaprl, se pogladil po pleši in začel spreminjati barve. Menjavale so se modra, zelena, rumena in siva barva, pa še kakšna bi se našla, kajti Rudiju in Luki se je zdelo, da gledata v mavrico, seveda ne na nebu, pač pa na Majstrovem obrazu. (stran 9)

»Takšnega gola, kot sta ga pripravila tista dva falota,« je pokazal na Luko in Rudija, »že dolgo nisem videl na našem igrišču. Verjemite, fantje, videl sem tudi travo, kako se je zravnala od veselja.« (stran 65)

Prisotna je tudi situacijska komika, ki izhaja iz nesporazumov. Nesporazum lahko nastane zaradi avtorjevega vmešavanja v besedilo ali zaradi nerazumevanje določene situacije.

O Lukovem očetu so govorili naokrog, da je potujoča enciklopedija na dveh nogah. Ni ga bilo vprašanja, na katerega ne bi znal odgovoriti. Če je to res, dragi bralci, bomo izvedeli, le če ga kaj vprašamo. Na primer, vprašajmo ga: »V kakšni sestavi je igrala brazilska reprezentanca na svetovnem prvenstvu leta triinšestdeset, ko je v finalni tekmi premagala Švedsko in postala svetovni prvak?«

»Gilmar, D. Santoš, N. Santoš, Zito, Belini, Orlando, Garinča, Didi, Vada, Pele, Zagalo,« je izstrelil oče.

Mati je odložila žlico in ga pisano pogledala: »Ja, kaj pa ti je? Zdaj si pa začel že govoriti v šifrah? Ali pa je to kakšna nova molitev pred kosilom?«

*»Kaj me nisi ... nista ... vprašala ...« je zmedeno pogledoval oče, zgrabil žlico in srebal juho.
(stran 22)*

Half in Bek sta potrkala na vrata Majstrove pisarne.

»Naprej!« se je oglasilo onstran vrat.

Half in Bek sta se začudeno spogledala in skomignila z rameni.

»Si slišal?« je vprašal Half.

»Sem. Nekdo je zavpil: naprej!,« je odvrnil Bek. »Kaj naj bi to pomenilo?«

Half je vnovič skomignil z rameni. »Daj, potrkaj še enkrat.«

In Bek je potrkal, pa se je spet oglasilo, tokrat bolj jezno: »Naprej, sem rekel!«

»Zdaj pa je še glasneje zavpil 'naprej',« se je tokrat prestrašeno čudil Bek.

Half je premišljeval: »Naprej, naprej, naprej ... Aha! To bi pomenilo ... Ja, seveda, da stopiva naprej.«

»Toda kako,« se je spraševal Bek, »ko pa so vrata zaprta?«

»Majster je prav gotovo malo trčen,« je ugotovil Half. »A bova šla kar skozi vrata naprej?«

Potem sta nekaj časa zmajevala z glavo.

»No, še enkrat potrkaj,« je Half predlagal Beku. »Trčen gor ali dol, šefu ne smeva pred oči brez opravljene naloge.«

In Bek je spet potrkal.

»Naprej, sem rekel,« se je spet zaslišalo, potem pa so se odprla vrata in na pragu je stal Majster s svojo mavrico na obrazu, misleč, da se spet mularija norčuje iz njega.

»Oprostite, gospod Majster, da sva tolikokrat trkala,« se je opravičeval Bek. »Toda nisva mogla naprej.«

»Zakaj ne?« je zmedeno vprašal Majster. »Saj so vrata odklenjena.«

»To že,« je pojasnjeval Half. »Bila pa so zaprta, preden ste jih vi odprli.«

Majstru ni bilo nič jasno, Bek pa je nadaljeval z razlago: »Če bi zavpili: 'Odprite vrata in stopite naprej', bi se prav gotovo ravnala po vašem ukazu. Tako pa ...«

»Tako pa ste rekli le: naprej,« je dopolnil Half, »in midva sva obstala pred zaprtimi vrati.«
(strani 49, 50)

Izmed najpogostejših tem otroškega humorja so v ospredju:

- avanturizem:

»No? Nobenega odziva. Kaj je to? Vam je mačka snedla jezik? Zmaga je naša!« je ponovil Luka. (stran 37)

- hvalisavost:

»Ne vem zase,« je takoj odvrnil Luka, »kajti ne bi se hvalil. Za Rudija pa vam povem, da je nogometaš posebne vrste. Celó z glavo zna brcniti žogo.« (stran 31)

- radovednost:

»Eno vprašanje bi rad postavil. Teoretično.«

»No, prosim.«

»Kaj pa, če zasedemo prvo mesto? Ali to pomeni, da bomo izpadli v naslednjo višjo ligo?«
(stran 35)

- laž:

»Fanta sta rekla, da je tekma ob enajstih.«

»Fanta sta rekla!« se je gospod Maksim držal za glavo. »Fanta sta rekla! Sta rekla, da sta vidva butca?« (stran 97)

Od najpogostejših stilističnih elementov srečamo v delu *Brcanje z glavo* naslednje:

- komparacija:

Naj vam kar na začetku razkrijem skrivnost: oba pomočnika gospoda Maksima sta se spoznala na nogometno igro tako, kot se kopačke na teorijo glasbe. (stran 14)

»Brez zamere. Na Luko se boš pač moral navaditi. Ko ga daje trema, naklada kot strgan dohtar.« (stran 36)

- pretiravanje:

»Tristo prenapihnenih nogometnih žog!« je vzkipeł gospod Maksim. (stran 15)

»Grozna kazen!« je sopihnil. »Za celo življenje si jo bova zapomnila, pa še kakšen mesec dlje.« (stran 28)

- antonomazija:

»On je Čaka. Kliče se Čaka, imenuje se Čaka, na splošno, v vse bukve je zapisan kot Čaka. Tako si jaz to razlagam.« (stran 31)

- ponavljanje:

»Gol! Gol! Gol!« je tulil Rudi. Tudi ostali igralci so se veselili z njim in z vzdignjenimi rokami poskakovali.

Medtem pa se je golman Primorja jezil: »Ga niste mogli ustaviti? Ga niste mogli ustaviti?« (stran 64)

Luka si spet ni mogel kaj, da si ne bi po svoje razlagal: »Res je odlična. Zdaj tudi jaz slišim, kako od zunaj prihajajo tisočeri glasovi trav, ki vpijejo: 'Še štiri gole, še štiri gole, pa boste premagali današnje nasprotnike!« (stran 67)

Fantje, žoga, punce

Kršenje lastnosti dobrega jezikovnega sloga je vidno predvsem v jeziku mladih književnih junakov, ki v govoru uporabljajo veliko slengizmov, ki včasih delujejo komično:

težiti, piplarka, bimbo, firbec me matra, zgobcali, bleknil, foter, ne me farbat, okej ...

Tudi tu prevladuje besedna komika. Šale so junakom blizu, znajo pa se pošaliti tudi na svoj račun.

»Na gobec bi ga,« je pametoval Jani. »Z gobcem prav gotovo ne dela trebušnjakov.« (stran 7)

»Pravi, da je to najtežavnejše početje, ki ga je izumilo človeštvo. In ne pomaga ti niti deset fakultet, da ga obvladaš,« je prikimal Staš, najbrž tako kot njegov oče, ko je to razlagal. (stran 12)

»Če je tako, Miran, potem ti želim z njo veliko sreče v življenju. Upam, da se bosta kmalu poročila in imela kup otrok. Se opravičujem. Ne otrok, pač pa žog.« (stran 22)

»Da bi postala kura, če bi si ogledala tekmo,« je začela Tina oponašati kuro. »In bi kokodakala za vsak koš, ki bi ga spravil skozi obroč.« (stran 26)

Žan se je ozrl po tovariših: »Fantje, mi posodite vsak po deset sklec. Vrnem jih v obrokih. Na bančnih čekih.« (stran 32)

»Tuliš na igrišču, tuliš med tekmo, tuliš v garderobi, tuliš v razredu,« je našteval Pero.

»Zanima me, če tuliš tudi med spanjem?«

»Morda,« je pomislil Žan. »Veš, rad bi ti odgovoril, toda resnično ne vem, ker takrat, namreč, spim.« (stran 36)

»Zamudil sem,« je rekel.

Razredničarka Klio ga je pogledala čez očala in zmajala z glavo: »Če mi tega ne bi povedal, bi mislila, da sem jaz prišla prezgodaj. Sedi.« (stran 43)

»Kako se lahko resno zabavaš?« je Ivo šepnil Žanu.

»Tako da poskakuješ s smrtno resnim obrazom, medtem ko se drugi režijo,« je izstrelil Žan.

»Ne razumem,« je Ivo raztegnil obraz.

»Če nisi sedaj, boš potem, ko boš star toliko kot jaz,« ga je potolažil.

»Ampak ...« se je Ivo namršil, »saj sem dva meseca starejši od tebe.« (strani 47, 48)

»Meni se zdi, da je trojka prej zadela Vineta, kot pa je on zadel trojko,« se je smejal Grega. (stran 18)

»Prav,« je privolil Žan. »Zmagala bo tista ekipa, ki bo dala največ košev.« (stran 157)

Ni mu uspelo razlagati naprej, ker je Miran vstal in spregovoril, kot bi iz njega govoril nekdo drug: »A veste, da so spremenili košarkarska pravila. Ena izmed najpomembnejših sprememb je ta, da nihče ne sme dati koša, preden ne vrže žoge proti košu.« (stran 159)

Situacijska komika je prisotna predvsem pri Miranovem videvanju Pantaloneja, ki se ponavadi pojavi povsem nepričakovano in popolnoma zmede Mirana.

Pero in Staš sta ga čudno pogledala in se začela krohotati.

»Kar režita se, jaz ga pa videvam!« se je še bolj razjezil Miran. »Ne vama, meni teži. To sploh ni smešno.«

»Saj se ne smejiva tvojemu Pantaloneju, pač pa tvojim hlačam,« je Pero zadrževal smeh.

»Kaj je narobe z njimi?« jih je Miran pogledal in videl, da jih je oblekel narobe. Potem je globoko vzdihnil: »Kaj naj storim? Ali naj se smejem ali naj se jočem?«

»Najbolje bo, da se vrneš v garderobo in jih tokrat pravilno oblečeš,« mu je svetoval Pero.

»Ne!« je skoraj vzkliknil Miran. »Nočem biti sam v garderobi. Nočem več srečati Pantaloneja!« In slekel je hlače kar na ulici, jih obrnil in spet oblekel.

Stoš in Pero sta zmajevala z glavo.

»Ti imaš prav gotovo vročino,« je rekel Pero.

»Moj oče ...,« je začel Staš, a ga je Miran prekinil: »Vseeno mi je, kaj bi rekel tvoj oče.« (strani 90, 91)

Tudi karakterna komika ne izstopa tako izrazito, še najbolj smešno so karakterizirani člani tolpe, Žare, Vili in Jani.

Žare, Vili in Jani, ki so se sami oklicali za tolpo, so prišli na košarkarsko šolsko igrišče že petnajst minut pred dogovorjenim časom. Vsi trije v popolni športni opremi. Najnovejši, najmodernejši in najbrž tudi najdražji, zato pa sposojeni in za dve številki preveliki.

Vili je sedel na tleh in se držal za kolena.

»Sem ti rekel, da kopačke niso za asfalt,« ga je okaral Jani.

»Ko pa so tako kul,« se je opravičeval Vili.

Fantje so si naprej sposodili nogometno opremo. Medtem ko sta Žare in Jani le vzela nogometne copate za igro v dvorani ali na asfaltu, je Vili vztrajal na kopačkah. In seveda, takoj ko je stopil na košarkarsko igrišče, je podrsal, kot bi bil na ledu, naredil enojni aksel, kot pravijo pri umetnostnem drsanju obratu v zraku, in pristal na kolenih. Ko bi se Vilijeva kolena dotaknila vsaj ledu, bi ga le zbolelo, a kaj ko je asfalt trši in povrhu še bolj grob, zato so kolena tudi zakrvavela.

»Tepec,« mu je rekel Žare in tokrat je imel prav.

»Kaj sem pa vedel, da kopačke drsijo,« je stokal Vili.

»Zdaj veš,« je pripomnil Jani.

Pravzaprav pa Vili ni hotel izgledati s kopačkami kul, le mislil si je, da bo s štoflci, pripetimi na spodnjo plat kopačke, pridobil na višini. Tega ni povedal prijateljema, ker bi ga imela še za večjega tepca. (strani 150, 151)

Izmed najpogostejših tem otroškega humorja so v ospredju:

- avanturizem:

»A greš en na enega, dokler ne pridejo ostali?«

Miran ga je pogledal izpod čela: »S tabo?«

»Z mano, saj je vseeno, če zgubim. Tisti, ki zgubi, bo za kazen ... Bo za kazen ...« je premišljeval Staš. »No, ti predlagaj.«

»To, kar mislim, to ne bo kazen. To, kar bom predlagal. Tisti, ki zgubi do enaindvajset, bo začel osvajati sošolko Tino. Velja?« je predlagal Miran. (strani 10, 11)

- prepir

»Daj, no, Miran! Petelin da me je vljudno povabil.«

»Seveda te je!« se je razjezil Miran.

[...]

»Zakikirikaj,« je Tina sklenila roke v prošnjo. Mirana je to tako razjezilo, da ji je začel žugati s prstom. (stran 27)

- radovednost:

Toda Miran – kaj takega bi od njega najmanj pričakoval – je prav pošteno usekal mimo: »Ali se je Prešeren ukvarjal s kakšnim športom?« (stran 125)

Ta radovednost se najbolj kaže pri Zdravcu, »šolskem detektivu«, saj mu to narekuje njegov »poklic«.

Peter Kralj je medtem naredil že nekaj korakov po pločniku, a ga je Zdravc dohitel. »Vas smem še nekaj vprašati?« (stran 133)

Stilistični elementi, ki zbujejo komičnost, so:

- ponavljanje:

»Torej,« je nadaljeval, »vem, da se ponavljam kot stara pokvarjena plošča, pa vseeno: obramba, obramba in samo obramba!« (stran 32)

- aliteracija:

»Tuliš na igrišču, tuliš med tekmo, tuliš v garderobi, tuliš v razredu,« je našteval Pero. »Zanima me, če tuliš tudi med spanjem?« (stran 36)

- primerjava:

Zbrane je nagovoril ravnatelj: »Vse mora delovati kot švicarska ura!« (stran 47)

Črnelaska je vstala: »Če si morda tako pameten, kot si lep, boš že razumel.« (stran 49)

»Spodbujati naša dekleta je isto kot zalivati puščavo,« je priložil Žan. (stran 51)

- fraza:

Kot da bi vedel, kaj se je Miran vprašal, se ga je Staš dotaknil s komolcem in dejal: »Kaj je, Miran? Ti je Anja tako hudo zavrtela glavo?« (stran 62)

»Ljubezen je tudi velika bolečina, kot so zapisali modreci. Do takega spoznanja sem prišla tudi jaz. V ljubezni ni postlano le z rožicami, tudi trni so vmes. Pomembno je, da sva midva z Miranom skupaj, ne glede na razlike, težave ...« (stran 71)

- stopnjevanje:

Sošolci so se tiho zasmeljali, in krotili, da se ne bi na glas zakrohotali. (stran 25)

- pretiravanje:

»Trener, zadnje čase ste me tolikokrat kaznovali s sklecami, da se mi bodo mišice razvile do nemogočega.« Da bi ga prepričal, je pokazal mišice na rokah: »Poglejte, to ni normalno. Vodstvo šolske košarkarske lige bo pomislilo, da jemljem stereoide. Doping kontrola mi ne uide.« (stran 31)

Dvojna podaja

V delu *Dvojna podaja* ni zaslediti kakšnih večjih kršenj lastnosti dobrega jezikovnega stila.

Tako kot v *Brcanju z žogo* in delu *Fantje, žoga, punce* prevladuje besedna komika. Poleg šal, ki jih na svoj račun zbijajo mladostniki, komično deluje tudi pripovedovanje šal odraslih, predvsem Pastiševega in Dejanovega očeta.

»Če imam jaz prav, ti bom spustil gume na tvojem koleščku.«

»Saj nimam kolesa, še manj kakšnega koleščka,« sem odmaknil roko.

»Mislil sem na koleščke v tvoji glavi,« je odvrnil. (stran 8)

»Bom moral pomivati posodo?« se je prestrašil Kiki. »Alergičen sem na pomivanje posode. Zadnjič sem jo pomival doma, pa sem dobil mozolje. Poglejte, koliko mozoljev imam. Tisti, ki trdijo, da je to zaradi pubertete, lažejo. To je od pomivanja ...« (stran 17)

»[...] Če bi vsi ljudje, moški in ženske, ob pogledu v ogledalo vzdihovali, kako lepi so, bi bilo nekaj hudo narobe. Vsak bi se zaljubil vase in človeštvo bi propadlo. Že od nekdaj bi govorili: ne vojne ne naravne ujme ne epidemije niso pokončale človeštva; pokončal jih je izumitelj ogledala. Pravzaprav tega nihče ne bi mogel govoriti. Malo sem se zapletel, ampak upam, da si razumel, kaj sem hotel povedati.« (stran 63)

»Upam, da so boljše od tvojih.« A upanje se ni uresničilo. Oče mi je namreč povedal eno, ki jo je slišal od Pastiševega očeta: »Poslušaj, srečata se gasilec in nogometaš. Gasilec pravi nogometašu: 'Štrc, štrc.' Nogometaš pa odgovori: 'Brc, brc.'« In se je zakrohotal: »Dobra šala, a ne?« (stran 90)

»Kaj meniš na to: Skupina policajev sreča drugo skupino policajev in reče: 'Mi opazujemo vas, ko vas opazujete mi.'« (stran 111)

Pri situacijski komiki prevladuje predvsem Dejanov oče, vsaj kar zadeva osvajanje žensk.

»Obrnil sem se k rdečelaski in ji rekel: 'Opazil sem vaše ustnice in vedite, da sem prebral njihove misli, ki so vpile v nebo, da me želijo poljubljati, zatorej, gospodična, zamenjajva svoje prtičke v znamenje najine usode, ki naju je združila v ...' Potem pa sem dobil klofuto.« (strani 64, 65)

Poklical je in vprašal: »Tukaj Gord, lahko govorim z Bruno?«

Nikoli nisem poznal ne dekleta ne žene, ki bi ji bilo ime Bruna.

Oče je nekaj časa poslušal, nato je odložil slušalko.

»Kaj je?« sem bil radoveden.

»Nič.« Zmečkal prtiček. »Stara šala z živalskim vrtom. Gospa na drugi strani žice je rekla, da si Bruno lahko pridem ogledat od desetih naprej. Če hočem, se lahko tudi pogovorim. Seveda, če me bo medvedka Bruna hotela poslušati.« (strani 88, 89)

Najpogostejši temi otroškega humorja sta:

- avanturizem:

»Vse sem videl, vse sem videl. Z nosom, kdor zna z nosom doseči gol, je pravi as,« je natakar Kazimir postavil kokte na pladenj. (stran 73)

- hvalisavost:

»Sin, povem ti, da si lep. Zakaj ti to govorim? Zato ker si lep po očetu,« je še naprej godel na isti struno. (stran 63)

Celo Tinček je bil navdušen nad svojo novo vlogo v moštvu: »Ne bi mi ušlo niti reaktivno letalo, če bi bilo žoga,« je bil ponosen na številne prestrežene podaje. (stran 72)

»Vse sem videl, vse sem videl. Z nosom, kdor zna z nosom doseči gol, je pravi as,« je natakar Kazimir postavil kokte na pladenj. (stran 73)

Pojavljajo pa se naslednji stilistični elementi:

- primerjava:

»A še vedno nabijaš žogo kot škatlo piškotov?« (stran 55)

»Poslušaj, sin,« je rekel, ko je sedel, »ženska je kot nogomet. Od obeh kdaj pa kdaj dobiš kakšno klofuto. Toda ne smeš obupati. Po porazu si moraš reči: 'Naslednjo nedeljo je nova ženska, mislim, nova tekma.'« (stran 64)

- gradacija:

Kako naj izbrusim diamant iz lesa in kamna, jim pravim, pa pripeljejo naslednjega, ki je iz plastike in stekla.« (stran 27)

- fraza:

Iz nosa se mi je ulila kri, nekaj kapljic je pristalo na sošolkini beli obleki, zato je zakričala. Ozrl sem se proti njej in rekel: »Ljubi te.« To je bila ljubezen na prvi pogled. (stran 9)

»V šali je vedno nekaj resnice,« se ni dal zmesti. (stran 42)

8 ZAKLJUČEK

Goran Gluvić je pisatelj, katerega opus je zelo raznovrsten: je pisatelj, pesnik in dramatik. Najobsežnejši je njegov dramski opus, mladinska literatura pa ni tako številčna. V svojih mladinskih delih se ukvarja predvsem s športno tematiko, ki mu je zelo blizu, saj je tudi sam v mladih letih treniral košarko in nogomet. Obravnavane romane (*Brcanje z glavo*, *Fantje*, *žoga*, *punce*, *Dvojna podaja*) uvrščamo k slovenski športni realistični avanturistični prozi, ki se je v slovenskem literarnem prostoru razvila v zadnjih desetih letih. Opisujejo realistične športne dogodivščine, ki so postavljene v realen čas in prostor.

Delo *Brcanje z glavo* je namenjeno bralcem v predpubertetni fazi, *Fantje*, *žoga*, *punce* in *Dvojna podaja* pa sta na meji med predpubertetno in pubertetno fazo. V ospredju je lik mladostnika, ki s svojimi prijatelji premaga sovražnika, v zadnjih dveh delih pa se pojavijo tudi prvi ljubezenski problemi, ki glavni lik zmedejo in mu povzročajo različne težave.

Roman *Brcanje z glavo* v ospredje postavi dva glavna junaka, ki se srečujeta s prvimi spopadi z družbo. Tema je nogometna igra, motivi pa so vzeti iz vsakdanjega življenja: prijateljstvo, iznajdljivost, zmaga. Literarni prostor in čas sta določena, v delu prepoznamo avktorialnega pripovedovalca in epični notranji stil. Podobno velja za delo *Fantje*, *žoga*, *punce* – glavni junaki so košarkarji in košarkarice, ki jih pestijo prve ljubezenske težave. Pripovedovalec je avktorialen, kraj dogajanja je natančno določen, medtem ko čas dogajanja ni natančen. V delu pa prevladuje dramatični notranji stil.

Dvojna podaja malce odstopa – tudi tu so v ospredju mladi športniki, in sicer nogometaši, ki obiskujejo gimnazijo, kraj in čas dogajanja nista določena, pripoved je prvoosebna, notranji stil pa je dramatičen.

V vseh obravnavanih delih prevladuje raba besed v prenesenem pomenu in nenavadne primerjave, slengovski izrazi, s katerimi avtor dela približa mladim bralcem, in športna

terminologija s področja nogometa in košarke. Ponavljata se motiva prijateljstva in zmage, zasledimo pa še motiv zaljubljenosti oziroma ljubezni, motiv povezovanja otrok in staršev oziroma otrok in šole, motiv otroške naivnosti ... Literarna dela so tudi izrazito komična, saj je otrokom pristen humor blizu – prevladuje besedna komika, zasledimo tudi situacijsko komiko, ki je posledica nesporazumov in presenečenj, karakturna komika pa je najpogosteje vezana na stranske like. Izmed otroških tem humorja sta v ospredju avanturizem in hvalisavost, temeljni stilistični elementi, ki prevladujejo pa so primerjava, pretiravanje in ponavljanje.

Iz vsega napisanega lahko zaključimo, da Goran Gluvić sledi lastnostim slovenske avanturistične realistične proze, vendar kljub temu ohranja svoj slog pisanja in se jim ne podreja popolnoma. To je najbolj opazno tudi v delu *Dvojna podaja*, kjer že zasledimo manj elementov avanturistične realistične proze, kar je bilo ugotovljeno tudi v literarnoteoretični analizi.

9 VIRI IN LITERATURA

9.1 VIRI

Goran Gluvič. *Brcanje z glavo*. Ljubljana: Založba Karantanija, 1998.

Goran Gluvič. *Fantje, žoga, punce*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2001.

Goran Gluvič. *Dvojna podaja*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005.

9.2 LITERATURA

Album slovenskih književnikov. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2006.

Tadej Čater: Goran Gluvič – fantovski pisatelj. *Otrok in družina* 11 (1999): 62–63.

Meta Grosman: Trivialno besedilo kot izziv za učitelja. *Otrok in knjiga* 37 (1994): 15–19.

Dragica Haramija. *Slovenska realistična avanturistična mladinska proza*. Videm pri Ptuj: GIZ GTP, 2000.

Dragica Haramija. Književni liki v slovenskem mladinskem realističnem romanu. *Otrok in knjiga* 62 (2005): 38–42.

Dragica Haramija: Tipologija slovenske mladinske realistične avanturistične proze. *Jezik in slovstvo* XLV/4 (1999/2000): 133–141.

Dragica Haramija: Žanri slovenskega mladinskega realističnega romana. *Obdobja* 21 – *Slovenski roman* (2003): 171–181.

Miran Hladnik: *Trivialna književnost*. Ljubljana: DZS, 1983.

Matjaž Kmecl. *Mala literarna teorija*. Ljubljana: Mihelač in Nešović, 1995.

Marjana Kobe. *Pogledi na mladinsko književnost*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1987.

Janko Kos: *Očrt literarne teorije*. Ljubljana: DZS, 1996.

Jože Pogačnik ... [et al.]: *Slovenska književnost 3*. Ljubljana: DZS, 2001. 444–452.

Igor Saksida: Oblikovanost trivialne mladinske književnosti in njena vloga v bralnem razvoju. *Otrok in knjiga* 34 (1992): 5–19.

Igor Saksida: Humor v mladinski poeziji. *Otrok in knjiga* 53 (2002): 55–61.

Primož Suhadolčan: Pojavne oblike humorja. *Otrok in knjiga* 53 (2002): 76–78.

Jože Toporišič: *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1992.

Univerza v Ljubljani

Filozofska fakulteta

IZJAVA

Podpisana Natalija Krese, rojena 20. julija 1985, študentka Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, smer slovenistika, izjavljam, da je diplomsko delo z naslovom Mladinska športna avanturistična proza Gorana Gluvića pri mentorju red. prof. dr. Igorju Saksidi avtorsko delo.

Ljubljana, 30. 9. 2010